БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН • № 129 (19.800). • 1987 йил 5 июнь, жума • Баҳоси 3 тийин.

КПСС XXVII СЪЕЗДИ ҚАРОРЛАРИНИ АМАЛГА ОШИРАМИЗ!

ҲАММАМИЗНИНГ ИШИМИЗ

Экологик муаммоларни ҳал этишга эътиборни кучайтирайлик

Табиат ҳақида гапирганда уни эъзозлаб «она» сўзини қўшиб айтамиз. Она табиат, бу — мусаффо осмон, беғубор тупроқ, тиниқ сув, саҳий ҳаво, поёнсиз ўтлоқ, муқаддас далалар. Бизнинг яшашимиз, ишлашимиз, дам олишимиз унинг қўйнида кечади. Лекин биз ана шу саховатга яраша ғамхўрлик қиляпмизми! Унинг бойлигига бойлик қўшяпмизми! Уни муқаддас билиб сақлай оляпмизми! Афсуски йўқ!

Бир лоланинг бандидан узилиши оддий бўлиб туюлиши мумкин. Лекин кейинги йилларда худди мана шу масканда ўнлаб, юзлаб лола ўсмайди. Бу бугунги кун қобиғига ўралиб қолишлик, эртанги кунни кўра билмасликдир. Бу она-табиат ҳақида чин дилдан қайғурмасликдир. Бу келажагимиз эгалари—фарзандларимиз қувончига бефарқликдир. Шу боисдан ҳар бир кишига экологик тарбия беришга, унинг муаммоларини кенгроқ, теранроқ тушунишга эҳтиёж ортмоқда.

Инсон ҳамиша яратиш, бунёдкорлик иштиёқи билан яшайди. Республикамизда гулзорлар, хиёбонлар, боғлар, фавворалар кўпайиб бораётир. Сўлим масканлар қўйнида мароқли дам олиб, қуёш нурида, сувда чиниқаётган одамлар эртанги кунга янги куч-ғайрат тўплаётир. Зеро шундай экан, табиатни муҳофаза этиш ҳар биримизнинг биринчи галдаги бурчимиздир. Бу хайрли ишга партия ва ҳукуматимиз катта эътибор бераётир.

Ўн иккинчи беш йилликда табиатни муҳофаза қилиш тадбирлари учун 500 миллион сўмдан кўпроқ маблағ ажратилган. Бинобарин, КПСС Марказий Комитетининг КПСС XXVII съездига Сиёсий докладида таъкидланганидек, «Ишлаб чиқаришни планли асосда ташкил этадиган ва инсонпарварлик дунёқарашига эга бўлган социализм жамият билан табиат ўртасидаги ўзаро муносабатларга уйғунлик бахш этишга қодирдир».

Олмалиқ кон-металлургия комбинати кейинги йилларда шаҳар ижроия комитети билан биргаликда ишлаб чиқилган атроф-муҳитни муҳофаза қилиш юзасидан программани бажаришга фаол киришди. Чунончи, ўтган йили зарарли моддаларни атмосферага учириб юбориш 25 процент камайтирилди. Ҳавони ифлослантиришнинг асосий манбаи бўлган яллиғ қайтарувчи печь 1 майдан бошлаб бутун ёзги мавсумга тўхтатиб қўйилди.

Бироқ бу барча корхона ва ташкилотлар табиатни муҳофаза қилиш ишида иштирок этяпти деган сўз эмас. Айрим корхоналар, ташкилотлар ҳамон атроф-муҳитни ифлослантириб, мусаффо сувни заҳарламоқдалар.

Сув ҳавзаларини булғатаётганлар орасида СССР Минерал ўғитлар ишлаб чиқариш министрлигининг корхоналари билан республика Давлат агросаноати комитети, Уй-жой ва коммунал хўжалиги министрлигининг, «Главташкентстрой» ва «Ўзбекгидролизпром» бирлашмасининг, республика Энергетика ва электрлаштириш министрлиги ва Сув хўжалиги қурилиши давлат комитетининг корхона ва ташкилотлари ҳам бор. Бундай ҳолга барҳам бериш керак. Партия, совет, жамоат ташкилотлари, хўжалик раҳбарлари ўз ишини чинакамига қайта қуриб, атроф-муҳитни муҳофаза қилиш борасидаги программани адо этишда қатъият кўрсатишлари зарур.

Илм-фан ривожланаётган айни XX асрда кўз олдимизда Орол денгизининг қуриб бораётганлиги ҳаммани ташвишга солмоқда. Бу ноёб маскан қуригудек бўлса, яна бир улкан саҳро юзага келиши табиийдир. Орол денгизини сақлаб қолиш ҳаммамизнинг ва ҳар биримизнинг бурчимиздир. Бунинг учун ҳар томчи сувдан самарали ва оқилона фойдаланиш, Амударё, Сирдарё, Зарафшон ва бошқа дарёлардан насослар орқали ўзбошимчалик билан сув олиш ҳар томонлама тақиқланиши зарур.

Орол денгизи яшаб қолмоғи лозим. Бунинг учун дренаж ва ташлама сувларнинг миқдорини мумкин қадар кўпайтириш, Амударё ва Сирдарёда бошдан оёқ сув оқиб туришини таъминлаш, уларга коллектор-дренаж орқали ифлосланган сувлар ташланишига йўл қўймаслик керак. Шу билан бирга ерларнинг шўрланишига, чанг-тўзон кўтарилишига, тупроқ эрозиясига қарши курашни кучайтирмоқ лозим. Региондаги экологик вазиятни зудлик билан яхшилаш зарур.

Табиатни муҳофаза қилиш ишида фан-техника ютуқларидан етарли фойдаланилаётгани йўқ. Янги корхоналарни қуриш ва ишлаб турганларнинг реконструкциясига ҳамон эскириб қолган ечимлар асос қилиб олинмоқда. Фойдали қазилмаларни қайта ишлашда уларнинг кўпчилиги чиқитга чиқиб, теварак-атрофни ифлослантирмоқда. Партия, совет, жамоат ташкилотлари бу борада иқтисодий, ҳуқуқий, тарбиявий характердаги янада қатъийроқ чора-тадбирларни кўришлари лозим.

Қишлоқ хўжалиги зараркунандаларига қарши курашнинг биологик методлари қўлланишига жиддий эътибор бериш керак. Шу йилдан бошлаб ғўза баргини сунъий тўктиришда қўлланиладиган бутифосни ишлатиш батамом тақиқланди. Аммо, айрим хўжалик мутахассислари бу заҳарли моддаларни ҳамон ишлатиш пайида бўлмоқдалар, уни омборларда сақламоқдалар. Бунга сира йўл қўйиб бўлмайди.

Табиатни муҳофаза қилишда Қизил китобга кирган ҳайвонот, қушлар ва ўсимликлар оламини асраш, уларни кўпайтириш ва келажак авлод баҳраманд бўлишига эришиш муҳим аҳамиятга эга. Афсуски, айрим қўриқхоналарнинг иши бугунги кун талабларига мутлақо жавоб бермайди.

Яшил ўрмонлар кўпайтирилишини давр тақозо этмоқда. Ҳар йили мевали ва манзарали дарахтлар ўтқазилиши, токзорлар ва гулзорлар яратилиши лозим. Афсуски, Навоий, Қашқадарё, Сирдарё областлари, Қорақалпоғистон АССР районлари ва шаҳарларида бу муҳим ишга етарли эътибор бермаётирлар. Ҳар бир дарё, анҳор, булоқ ва ариқларнинг суви мусаффо бўлишига эришиш шарт.

Табиат ресурсларидан оқилона, эҳтиёткорона, самарали фойдаланиш биринчи галдаги вазифадир. Мана шу муқаддас заминдан бошқа ер йўқ. Унинг бойлигини авайлаб асраш ва кўпайтириш бурчимиздир. Юртимиз кенг ва бепоён! Табиатимиз ҳамиша илҳом бахш этмоқда. Биз ҳозирги даврда яшаб турувчилар табиат учун авлодлар олдида, тарих олдида жавобгармиз. Она-табиатнинг янада кўркам, янада гўзал ва улуғ бўлиши ҳаммамизнинг ва ҳар биримизнинг қўлимиздадир.

УЛУҒ ОКТЯБРЬ ЮБИЛЕЙИ ШАРАФИГА

Зафар сатрлари

Ярим йиллик план тайёр

Сирдарё районидаги Ильич номли колхозда давлатга гўшт сотиш ярим йиллик плани 157 процент бажарилди. Давлатга пландаги 27 тонна ўрнига 45,5 тонна гўшт сотилди. Бу ютуқда бўрдоқибоқарлардан Ражаб Ҳалимов, Садри Мамедовларнинг муносиб улушлари бор. Улар боқимидаги ҳар бир қорамол 360 килограмм ўрнига 440-445 килограммдан тош босди.

Қ. ХОЖИЕВ.

Паррандабоқарлар ютуғи

Москва районидаги «Октябрь 60 йиллиги» колхози паррандабоқарлари олти ойлик марраларини эгаллашди. Пландаги 86 минг дона ўрнига 123 минг дона тухум етиштирилди. Бу ўтган йилнинг шу даврига нисбатан 46 минг дона кўпдир. Давлатга тухум сотиш давом этмоқда.

Ф. ОТАЖОНОВ,
Андижон области.

Пешқадамлар

Оҳангаронлик чорвадорлар бу йил давлатга 154 тоннага яқин сифатли жун топширишга аҳд қилганлар. Серго номли совхознинг илғор чўпони У. Мадраҳимов ўз отаридаги 436 бош совлиқ ва қўчқорларнинг ҳар биридан 1,8 килограмм ўрнига 3 килограммдан хом ашё қирқиб олди. Бош чўпон Эргаш Маназаров отарида эса ҳар бош қўй ҳисобига тўрт, килограммга етказиб ярим майин жун етиштирилди.

Хўжаликнинг С. Рустамов, В. Абдиевлар бош чўпонлик қилаётган сурувларида ҳам қирқим муваффақиятли ўтмоқда.

М. ҚАЮМОВ,
Тошкент области.

ЎРИМ ҚИЗҒИН

ҚАШҚАДАРЁ. Косон районидаги Ленин номли совхоз механизаторлари юбилей йили арпа ўримига киришдилар. Хўжалик арпазорларида бу йил ҳосил мўл бўлди. Ғаллакорлар ҳар гектар ердан 30 центнердан дон етиштиришга аҳд қилишган. Суратда: совхознинг илғор механизатори Фағим Ахметдинов.

Ш.ШАРОПОВ фотоси
(ЎзТАГ).

Ҳурмат тахтаси

Пилла тайёрлаш плани муддатидан аввал бажарилганлиги учун қуйидагилар республика «Ҳурмат тахтаси»га ёзилади:

Олот райони — район партия комитетининг секретари Ж. Ж. Жамолов, район ижроия комитетининг раиси Д. С. Тошев, район комсомол комитетининг секретари У. А. Қуллиев, район агросаноат бирлашмасининг раиси С. Х. Бобоев, бош пиллахона директори Н. Умаров;

Пешку райони— район партия комитетининг секретари Я. Н. Маканов, район ижроия комитетининг раиси М. Р. Раҳмонов, район комсомол комитетининг секретари С. Иброҳимова, район агросаноат бирлашмасининг раиси З. Холов, бош пиллахона директори У. Турсунов;

Ғиждувон райони — район партия комитетининг секретари М. Х. Халилов, район ижроия комитетининг раиси Д. Мардонов, район комсомол комитетининг секретари Б. Облоқулов, район агросаноат бирлашмасининг раиси У. Ражабов, бош пиллахона директори Ж. Узоқов;

Свердлов райони — район партия комитетининг секретари М. Р. Раҳмонов, район ижроия комитетининг раиси Х. Т. Раҳмонов, район комсомол комитетининг секретари Ж. Иззатов, район агросаноат бирлашмасининг раиси С. Рустамов, бош пиллахона директори К. Ёвқочдиев;

Бухоро райони — район партия комитетининг секретари А. В. Альмеев, район ижроия комитетининг раиси А. А. Абдураҳмонов, район комсомол комитетининг секретари О. Муҳсинова, район агросаноат бирлашмасининг раиси М. Латипов, бош пиллахона директори У. Жўраев;

Вобкент райони — район партия комитетининг секретари Х.М. Сатторов, район ижроия комитетининг раиси Ж. М. Рустамов, район комсомол комитетининг секретари М. Олимов, район агросаноат бирлашмасининг раиси Х. Ш. Шайдоев, бош пиллахона директори А. К. Ғозиев;

Қоракўл райони — район партия комитетининг секретари Ш. К. Гатаулин, район ижроия комитетининг раиси Ш. А. Ортиқов, район комсомол комитетининг секретари Я. Шарипов, район агросаноат бирлашмасининг раиси И. Ж. Чориев, бош пиллахона директори Н. Чўллиев;

Шофиркон райони — район партия комитетининг секретари А. Р. Мўминов, район ижроия комитетининг раиси Н. Умаров, район комсомол комитетининг секретари И. Темиров, район агросаноат бирлашмасининг раиси Л. Аҳмедов, бош пиллахона директори А. Эргашев.

Илғорлардан ибрат олиб

Наманган шойи ишлаб чиқариш бирлашмасида Октябрь 70 йиллиги шарафига ўтказилаётган 70 зарбдор ҳафталикда илғорлар ўз ҳамкасбларига ибрат кўрсатмоқдалар. Яқинда ип калаваловчи Саида Даминхонова шахсий икки йиллик планини бажарганлиги ҳақида рапорт берган эди.

Куни кеча йигирувчи Садбарой Ортиқова ҳам 1988 йил ҳисобига маҳсулот тайёрлай бошлаганини маълум қилди. Муҳими шундаки, зарбдор ҳафталикларда ғолиб чиқиб, мусобақага карвонбошилик қилаётган бу илғорлар фақат сифатли маҳсулот тайёрлашмоқда. С. Даминхонова, С. Ортиқова ва ўровчи Ф. Шамсоновалар Октябрь 70 йиллигини шахсий 2,5-3 йиллик топшириқларини бажариш билан кутиб олишга сўз бердилар.

Т. СУЛАЙМОНОВ.

ТЕХНИКАНИ АВАЙЛАБ

Иш қуролинг соз бўлса, машаққатинг оз бўлур, дейди доно халқимиз. Қашқадарё область Қамаши районидаги К. Маркс номли совхоз ҳайдовчиси Эргаш Ўжаров бу нақлга қатъий амал қилади. Ўз ихтиёридаги «ГАЗ-52» юк машинасини авайлаб сақлайди. Техника билан тиллашиб, доим унинг кичик носозликларини ҳам жойида, вақтида бартараф этади. Шу сабабли у машинаси бузилиб қолганлиги учун рейсдан бевақт қайтганлигини ҳеч ким эслолмайди. Эргаш ака мана 27 йилдирки ўз касбини эъзозлаб келмоқда. Октябрь 70 йиллиги шарафига мусобақада актив қатнашиб, ёнилғи-мойлаш материалларини тежашда илғорлик қилмоқда.

Ж. ТЎРАЕВ.

КОЛХОЗЛАР КЕНГАШИНИНГ МАЖЛИСИ

Иттифоқ колхозлар кенгашининг 3 июнь куни Москвада бўлиб ўтган мажлисида колхозларнинг қайта қуриш шароитидаги турмуши ва фаолияти масалалари муҳокама қилинди.

Колхозчиларнинг тўртинчи Бутуниттифоқ съездини чақириш ҳамда КПСС Марказий Комитетининг 1987 йил январь Пленуми қарорлари асосида колхозлар кенгашларининг вазифалари тўғрисидаги масала кўриб чиқилди.

Мажлисда сўзга чиққан Иттифоқ колхозлар кенгашининг аъзолари хўжаликларнинг ҳозирги шароитдаги фаолиятини чуқур таҳлил этдилар, қишлоқда тўпланган имкониятдан фойдаланишдаги катта камчиликларни очиб ташладилар. Айрим министрлик ва идоралар ҳукуматнинг қишлоқ жойларда йўллар ва социал-маданий-маиший объектлар қуриш тўғрисидаги қарорларини бажариш соҳасида қониқарсиз ишлаётганликларига эътибор қаратилди.

Иттифоқ колхозлар кенгашининг ишида КПСС Марказий Комитетининг секретари В. П. Никонов, СССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари, СССР Давлат агросаноат комитетининг раиси В. С. Мураховский қатнашдилар.

(ТАСС).

• Таъсирчан халқ контроли

Қаллоблик ўтмади

Ромитан район халқ контроли комитети район матлубот жамияти ёрдамчи хўжалиги раҳбарларининг ҳисоботларидаги чалкашликларни пайқаб қолди. Яхшилаб текшириб кўрилганида, чўчқачилик фермасида ҳисоб олиш ва ҳисобот бузилганлиги аниқланди. Назоратчилар қоғоздаги 90 та чўчқани излаб тополмадилар. Ҳужжатларга кўра, қиркта чўчқа гўё тузук боқилмаганлигидан нобуд бўлган.

«Барибир чўчқа туёқларини тиклаган бўлур эдик. Чўчқалар тез кўпаядиган ҳайвонку...»! деди ферма мудири Ҳ. Нарзиев. Бу гап инобатга олинмади ва мудирнинг район халқ контроли комитети мажлисида жавоб беришига тўғри келди. Унинг «қоғоздаги» чўчқалар учунгина эмас, шу билан бирга чўл ўт-ўланлари ва бошқа озуқа маҳсулотларини тайёрлаш борасидаги ҳисоботга қўшиб ёзганликлари учун ҳам жавоб беришига тўғри келди.

Қорамол фермасида ҳам қўшиб ёзишлар борлиги аниқланди. Бу ерда моллар қалбаки боқишдан «чўзилиб» қолмаслиги учун бозор фондидан ем-хашак олиб ишлатишган ва шу билан ёрдамчи хўжаликка юз минг сўмликдан кўпроқ зиён етказишган.

Ёрдамчи хўжалик иши устидан назоратни бўшаштириб юборганлиги учун район матлубот жамиятининг раиси З. Аминовага виговор эълон қилинди ва унга ойлик маоши миқдорида пул жаримаси солинди. Ҳ. Нарзиев эгаллаб турган вазифасидан четлаштирилди. Назоратчиларнинг текшириш материаллари тергов органларига топширилди.

(ЎзТАГ мухбири).
Бухоро области.

Дунё воқеалари

ГДР гражданларининг СМК кенгаши хусусидаги фикрлари

БЕРЛИН. Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар Сиёсий Маслаҳат Комитети Берлин кенгашининг якунлари бутун дунёда тинчликни таъминлашда биринчи даражали аҳамиятга молик қадамдир.

«Нойес Дойчланд» газетаси ГДР гражданлари фикр-мулоҳазаларини таҳлил қилиш асосида мана шундай хулоса чиқарди.

ГДР меҳнаткашлари, деб ёзади «Нойес Дойчланд» газетаси, кенгаш Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатлар ўртасидаги ҳамкорликни янада чуқурлаштиришга салмоқли ҳисса қўшганлигини баланд руҳ билан қайд этмоқдалар. Жумладан М. С. Горбачевнинг Э. Хонеккер билан учрашуви натижалари кенг миқёсда маъқулланмоқда, шу учрашув чоғида Европада тинчлик ва хавфсизликни таъминлаш ишида Варшава Шартномасида қатнашувчи давлатларнинг ўзаро келишиб олинган ташқи сиёсат йўлини амалга ошириш борасидаги ҳаракатларнинг юксак даражада мувофиқлаштирилганлиги хусусида мамнуният изҳор этилди.

Меҳнаткашларнинг фикр ва мулоҳазаларида иттифоқчи социалистик давлатларнинг НАТО мамлакатларига қилган амалий таклифлари, уларнинг аниқ таърифлаб берилган ҳарбий доктринаси социализм билан тинчликнинг чамбарчас бирлигини яққол намойиш қилади, деган фикр якдиллик билан изҳор қилинмоқда.

Республика аҳолиси турли қатламларининг намояндалари АҚШни ва НАТОдаги бошқа мамлакатларни ниҳоят социалистик давлатларнинг таклифларига оқилона ёндашишга ҳамда тегишли шартнома ва битимлар тузиш мақсадида зудлик билан аниқ-равшан тадбирлар кўришга қатъият билан чақирадилар.

(ТАСС).

Покистон оппозициячи арбобининг айтганлари

ИСЛОМОБОД. Покистон ҳукумати афғон муаммосининг ҳал этилишидан манфаатдор эмас ва Вашингтонга ёқиш учун Афғонистон Демократик Республикасига қарши эълон қилинмаган урушни жўрттага кенгайтирмоқда, деди оппозициядаги Покистон Халқ партиясининг шимоли-ғарбий чегара вилоятидаги ташкилоти раиси Офтоб Аҳмад Шерпао «Нейшн» газетасининг мухбири билан суҳбатда. Унинг айтишича, шу йил январида АДР таклиф қилган тинчлик ташаббуслари туфайли муаммони бартараф этишнинг тарихий имконияти бўлган эди, бироқ Покистон ҳукумати бу таклифларга жавоб қайтармади.

Покистон раҳбарларининг АҚШдан авакс системаси самолётларини олиш муддаоси Покистондаги Америка қуролли кучларининг кўпайишига олиб боради, деб таъкидлади О. А. Шерпао. Шу самолётлардан жанговар мақсадларда фойдаланила бошлаши билан бутун Покистон Американинг базасига айланади, чунки уларга ўрнатилган машина-ускуналар Совет Иттифоқи, Ҳиндистон ва Эроннинг осмон бўшлиғи ва территориясини кузатиб бориш имконини беради.

(ТАСС).

Эрон—Ироқ ўртасидаги жанговар ҳаракатлар кучаймоқда

БАҒДОД, 3 июнь (ТАСС). Ироқ артиллерияси, деб хабар қилинади Ироқ бош ҳарбий қўмондонлигининг навбатдаги маълумотномасида, ўтган кеча-кундуз давомида душман қўшинлари тўпланиб турган позициялар ва районларга ўқ ёғдириб, Эрон томонига катта моддий зиён етказди.

Ироқ ҳарбий денгиз кучларининг кемалари кеча Эрон жанговар катерларининг Форс қўрфазидаги «Ал-Амиқ» нефть қазиб чиқариш платформасига ҳужум қилиш йўлидаги уринишини қайтарди.

ИНА ахборот агентлигининг хабар қилишича, Эроннинг олисга отадиган артиллерияси яна Ироқнинг Ал-Курна шаҳри аҳоли яшайдиган маҳаллаларини ўққа тутди.

Ироқнинг ҳарбий вакили Эрон томонининг фронт марказий участкасидаги Ироқнинг стратегик тепаликларига ҳужум қилиб, босиб олганлиги тўғрисидаги хабарини қатъиян рад этди.

НИКОСИЯ, 3 июнь. (ТАСС). ИРНА агентлигининг хабар қилишича, Эрон қўшинлари кеча кечаси Ироқ территориясида ҳужум операцияси ўтказиб, учта стратегик тепаликни ишғол қилган. Ҳужум чоғида, деб хабар қилади агентлик, душманнинг 800 аскари қириб ташланди, кўп киши, асирга олинди. Босиб олинган тепаликларни қайтариб олиш учун ироқликлар қилган ҳамма уринишларни Эрон қўшинлари даф қилдилар, деб таъкидлайди ИРНА агентлиги.

ҚУВАЙТ, 3 июнь (ТАСС). Қувайт ўзининг балиқчи кемаларини Эрон босиб олганлигини кескин қоралади ҳамда уларнинг командаларини озод қилиб, кемаларни қайтариб беришни талаб этди. Қувайт ташқи ишлар министрлигининг вакили Эрон томонининг балиқчиларни жосусликда айблаганини рад қилди ва Эроннинг ҳаракатлари муносабати билан норозилик билдирди.

АҚШда спидга қарши кураш сиёсий тус олмоқда

ВАШИНГТОН. Қўшма Штатларда ниҳоятда хавфли спид касали билан кураш кампанияси сиёсий тус олди.

Сешанба куни Америка конгрессининг сенати АҚШга яшаш учун келаётган кишиларда спид вируси бор-йўқлигини албатта текшириб кўришни назарда тутадиган тузатишни маъқуллади. Президент Рейган ўтган ҳафтанинг охирларида спид тадқиқоти Америка фондида сўзлаган нутқида ана шу чорани таклиф этган эди. Бундан ташқари у федерал қамоқхоналаридаги маҳбусларда, шунингдек айрим госпиталлардаги беморларда ҳамда никоҳдан ўтаётган кишиларда ана шу касаллик бор-йўқлигини албатта текшириб кўришни ёқлаб гапирди.

Спид касаллигини даволаш билан боғлиқ масалаларга унча алоқаси бўлмаган мазкур программани Рейганнинг ўзи илгари суриши муаммога сиёсий тус бериш, деб баҳоланди. Спиднинг тарқалиши назоратдан чиқиб кетиб, ваҳима авж олиб кетган бир даврда маъмурият оқ уйдаги ўрин учун сайлов арафасида бўлаётган тўқнашувларда худди ана шу ваҳимадан фойдаланиб, сиёсий бисот орттириб қолишга уринмоқда.

Рейган маъмуриятининг спид тўғрисидаги масалада тутган позицияси тобора кўпроқ танқидга учрамоқда, аввало, бу позицияни врачлар ва инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ташкилотлари танқид қилмоқдалар. Эй-би-си мухбирининг хабар беришича, «мутахассислар Рейганни муаммони билмасликда ва унга бир хил тарзда ёндашмаётганликда айбламоқдалар». Диагностика соҳасидаги мутахассислар уюшмасининг вакили Пол Бэкнер қуйидагиларни айтди: «Рейган илгари сурган программа бир талай муаммоларни вужудга келтиради, Америка медицинаси бу муаммоларни ҳал этишга қодир эмас». Шу боисдан ҳам президентнинг спид тадқиқоти Америка фондида сўзлаган нутқи йиғилиш аҳлининг қаттиқ норозилигига сабаб бўлди.

Рейган маъмуриятининг ана шу касалликка қарши курашдаги сиёсатидан норозилик тобора кучайиб бормоқда, сўнгги кунларда бўлиб ўтган намойишларнинг қатнашчилари АҚШ маъмурларининг шу касалликка қарши курашни спид дардига чалиниши эҳтимол тутилаётган кишиларга қарши курашга айлантириб юборишга уринишларига, шунингдек бу муаммодан сиёсий мақсадларда фойдаланишга ҳаракат қилишларига қарши норозилик билдирдилар.

(ТАСС).

● *21 июнь—маҳаллий Советларга сайловлар куни*

ИШОНЧ

Номзодлар ҳақида ҳикоялар

Гулчеҳра Дўстлик—Жиззах йўлида бугунги мажлисда айтадиган гапларини яна бирмабир кўнглидан ўтказди. Ўртага ташлайдиган муаммоларнинг нечоғли ҳаётийлигини ўзича қайта таҳлил қилиб кўрди. Танқидий хулосаларининг, мулоҳазаларининг асосли эканлигига қаноат ҳосил қилгач янада дадиллашди...

Жиззах область Совети оналик ва болаликни муҳофаза қилиш доимий комиссиясининг ҳар бир мажлисига унинг аъзоси сут соғувчи Гулчеҳра Эгамбердиева ана шундай пухта тайёргарлик билан келишга одатланган. Тўғри, дастлабки мажлисларда Гулчеҳра ўзини бир қадар ноқулай сезарди. Кўриб чиқилаётган масалалар, кўтарилаётган муаммоларга нисбатан ёш соғувчи бирор аниқ муносабат билдиришга журъат этолмасди. Лекин фермасига бир олам таассуротлар билан қайтарди. Мажлис қарорлари ва хулосаларини қайта-қайта ўрганишдан эринмасди.

Доимий комиссия мажлисида фермаларда меҳнатнинг ташкил этилиши масаласи муҳокама этилганида эса қараб турмади. Чунки унинг юрагида қатор йиллардан буён қалашиб ётган мулоҳазалари, таклифлари бор эди. Шунинг учун ҳам Г. Эгамбердиева ўзи меҳнат қилаётган Дўстлик райони фермаларидаги аҳвол билан янада чуқур танишди. Саркисов номли, Дадажонов номли, «Комсомол» совхозлари сут-товар фермаларида қўл меҳнатини механизациялаш даражаси қониқарсиз эканлигини қаттиқ танқид қилди. Хотин-қизларнинг дам олиш, меҳнат қилиш графикларининг қўпол равишда бузилаётганлиги сабабларини очиб ташлади. Чорвачилик фермалари учун кадрлар тайёрлаш ва танлашдаги камчиликларни кўрсатиб ўтди. Доимий комиссия мажлисида фермалар ишини икки сменада ташкил этмасдан туриб, оналар ва болалар соғлиғини муҳофаза қилиш, уларнинг яхши дам олишлари учун шароит яратиш мумкин эмаслигини аниқ фактлар асосида исботлаб берди.

Бахмал районидаги «Гулбулоқ» совхози соғувчиларидан икки йилдан бери меҳнат отпускасига чиқолмаётганликлари ҳақидаги шикоят хати муҳокама этилаётган пайтда эса аҳволни ўрганиб, совхоз директори ва касаба союз комитети раисини тартибга чақиришни талаб қилди. Шундан бери комиссия аъзолари ҳар йиғилишда Гулчеҳрадан қандайдир янги таклиф кутадиган бўлиб қолишди.

Гулчеҳра Эгамбердиева депутатлик бурчини муваффақиятли уддаламоқда. Бир галги учрашувда сайловчилар унга Дадажонов номли совхоздаги Ленин ҳамда Абай кўчаларига асфальт ётқизишни тезлаштиришни наказ қилиб беришди. Гулчеҳра елиб-югуриб лойиҳа туздирди. Зарур маблағ ажратилиб, кўчаларга асфальт ётқизилди. Бошқа сафар ундан совхоз қозонхонасига газ ўтказишга ёрдам сўрадилар.

Аҳолининг бу талаби ҳам қондирилди. Ёш депутат «Джизакстепстрой» бирлашмаси бўлинмалари билан яқиндан боғланиб, бу наказнинг ҳам бажарилишини таъминлади. Халқ ишончини оқлади. 99-Дадажонов сайлов округидан область Совети депутатлигига яна унинг номзодини кўрсатиш ҳақида таклиф киритилди. Сайловчилар бу таклифни бир овоздан қизғин қўллаб-қувватладилар.

Б. САТТОРОВ,
Дўстлик районидаги Дадажонов номли совхоз.

Агитпунктлар «хўжакўрсин» учунми?

Янгибозор район партия комитети пропаганда ва агитация бўлимидаги суҳбатимиз сайловолди агитацияси хусусида борди. Бўлим мудири Ж. Саданов мавжуд 22 та агитпункт яхши жиҳозланганлиги, сайловчилар ўртасида агитация-тушунтириш ишлари намунали йўлга қўйилганлигини қайд қилиб, қўшиб қўйди.

— Агитпунктлар фаолиятини ўрганиш ва таҳлил қилиш мақсадида махсус кишилар жойларда бўлиб қайтишди. Улар ўтказган текшириш якунларини умумлаштириб, масалани район партия комитети бюроси муҳокамасига киритмоқчимиз.

Райкомдаги суҳбат чоғида ҳамма иш жойидадек кўринди. Агитпунктлардаги аҳвол билан танишиб қайтган район партия комитети ходимлари Г. Сафарова, О. Бўронбоев, «Билим» жамияти район ташкилотининг масъул секретари Б. Салоев ва бошқалар сайловчилар ўртасида оммавий-сиёсий ишлар кўнгилдагидек ташкил этилганлигини таъкидладилар, нуқсонлар тўғрисида эса лом-мим демадилар.

Агитпунктларда бўлганимизда, аҳвол батамом бошқача бўлиб чиқди.

Ҳамза номли колхоз клубининг коридорга ўхшаш кичик бир хонасига агитпункт жойлашган. Деворлар плакат, шиор, фотокўргазма, ҳар хил ёзувлар билан чаплаб ташланган, агитпунктнинг иш плани, агитаторлар рўйхати ҳам деворга ёпиштирилган. Аслида булар ҳаммаси қуруқ намойиш учун, холос. Иш планида суҳбатлар мавзуи кўрсатилган, аммо уларни ким, қачон ўтказиши номаълум. Очиғини айтганда агитпунктга одам келмайди. Унда битта скамейка қўйилган, телевизор, радиоприёмник бор, аранг 15-20 киши сиғадиган тор хонада суҳбат, лекция ва бошқа маданий тадбирлар ўтказишга шароит йўқ. 800 дан ортиқ сайловчи бўлган қишлоқда наҳотки агитпункт учун кенг, қулай жой топилмаса! Колхоз раиси А. Ўрозовнинг етарли ўриндиқлар билан жиҳозланган ҳашаматли кабинети-чи? Раис бува вақтинча бошқа хонада ишлаб турсалар ҳам бўларди-ку. Агитпункт мудири С. Юсупов сайловолди агитациясининг конкрет йўналиши ва моҳияти, бирор агитаторнинг иш тажрибаси тўғрисида гапириб беролмади. Колхоз партия комитети секретари Ж. Худойберганов оммавий-сиёсий ишга муносабатни қайта қуриш даврида ҳам ўзгартирмаганлиги, бу соҳада юзакичиликка йўл қўяётганлиги сезилиб турибди. Қизиғи шуки, шу колхоз агитпункти базасида агитаторларнинг район кўрик-семинари ўтказилган.

Биз «Москва» колхозидаги С. Айний номли мактабга жойлашган агитпунктга борганимизда, иш вақти охирига етганди. Тор хонага 8 курси қўйилган, лекин фақат икки сайловчи телевизор кўришяпти. Агитпунктда бошқа ҳеч ким йўқ. Сўраб билсак, бу икки киши: колхоз партия комитети секретари Б. Рўзимов билан агитпункт мудири Д. Жуманов экан.

— Агитпунктга сайловчилар қачон йиғилишади?

— Билмадик. Эҳтимол, келиб қолишар.

— Бугун қандай тадбир белгиланган? Агитаторлар қачон суҳбат ўтказишади?

— ...

1600 сайловчига хизмат қиладиган агитпунктдаги зерикарли вазиятни кўриб, агитаторлар нима иш билан шуғулланишаётганлигини суриштирдик.

— 16 агитатор, 6 сиёсий ахборотчи бригадалар, хонадонларда оммавий-сиёсий иш олиб боришяпти. Агитпунктда навбатчи бор...

Таажжуб! Бу ерда навбатчи ўтириб, қоровул вазифасини бажарганидан нима фойда? Агитпункт сайловчилар билан гавжум бўлиши, мароқли суҳбатлар, лекция, учрашув ва бошқа маданий дам олиш тадбирлари жозибаси кишиларни ўзига тортиб туриши керак-ку. Ҳар қанча безаб-бежаб қўйилса ҳам, одам келмаган макон хунук кўринаркан. Бунақанги расмиятчиликнинг фойдаси ҳам, кераги ҳам йўқ.

«Ўзбекистон» колхози партия комитетининг секретари Қ. Ўринов билан бирга агитпунктга борганимизда, қишлоқ Совети биноси қулфланган экан. Яхшиям, калит топила қолди. Шу бинонинг илгари қишлоқ врачлик амбулаторияси ўрнашган хонаси агитпункт учун бўшатиб берилибди. Аммо бу хона эгаси кўчиб кетган уйдек ҳувиллаб турибди. На стол-курси, на бошқа жиҳоз бор. Дам олиш соатларида бу ерда ҳеч кимни учратмадик. Бино эшиги тепасида моҳир рассом қўли билан чизилган «Агитпункт» деган ёзув, агитатор расми ҳам акс эттирилган вивеска узоқдан кўзга ташланади. Ичкарига кирсангиз кўримсиз манзарага дуч келасиз. «Сирти ялтироқ, ичи қалтироқ» деганлари шу эмасмикан?

«Ленинград» колхозидаги «Комсомол» мактаби биносига жойлашган агитпунктда ҳам аҳвол ночор. Иш планида кўзда тутилган тадбирлар ўз вақтида ўтказилмаётир, агитаторлар рўйхатда бор, амалда уларнинг кўпчилиги фаолиятсизлик кўрсатаётир. Бу ачинарли ҳол агитпункт мудири Э. Раҳимбоевни ва колхоз партия комитети секретари Ў. Оллоберганoвни ташвишга солмаётганлиги кишини ажаблантиради.

Хулоса қилиб айтганда, Янгибозор район партия комитети, бошланғич партия ташкилотлари маҳаллий Советларга сайлов кампанияси масъулиятли паллага кирган бир даврда оммавий-сиёсий ишни кучайтиришга, Совет демократияси ва сайлов системасининг халқчиллик принципларини, партия XXVII съезди ва КПСС Марказий Комитети кейинги Пленумлари қарорларини, қайта қуришнинг туб моҳиятини омма онгига етказишга етарли эътибор бермаётирлар. Оммавий-сиёсий ишни ташкил этиш, агитаторлар фаолиятини аниқ мақсадга йўналтиришда агитпунктлар ролини оширишга лоқайдлик билан қаралмоқда. Бу соҳада юзакичиликка, андозабозликка йўл қўйилмоқда.

Агитпунктлар иши тўғрисидаги масала райком бюроси муҳокамасига қўйилиши яхши, албатта. Аммо масалани тайёрлашга тегишли даражада масъулият билан ёндашилмаганлигини айтиб ўтмоқ керак. Райком ўтказган текширишда қатнашган ходимлар агитпунктларда бўлган пайтларида қоғоздаги тадбирлар, рақамлар билангина қизиқиб, амалий иш ва ҳақиқий аҳволни чуқур, атрофлича ўрганмаганлар. Ташқи безаклар, иш планидаги режалар ният ва истакларни ҳақиқат ўрнига ўтказишга мойил кишиларнинг баландпарвоз сўзлари текширувчиларни чалғитган. Нотўғри тасаввур, бирёқламалик ва расмиятчилик нуқсонларнинг ғазак олишига сабаб бўлиши мумкин, холос. Район партия комитети сайловолди агитацияси ва сиёсий-тушунтириш ишларини талаблар даражасига кўтариш, агитпунктлар ишини тубдан яхшилаш тадбирларини изчиллик билан амалга ошириши лозим.

Ф. ЗОҲИДОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбири.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

ЎРТОҚ А. Н. НАБИЕВНИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАХРИЙ ЁРЛИҒИ БИЛАН МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

Партия ва хўжалик органларида кўп йил самарали ишлаганлиги учун ҳамда туғилган кунига эллик йил тўлиши муносабати билан Ўзбекистон Компартияси Андижон область комитетининг секретари ўртоқ Анвар Набиевич **Набиев** Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиғи билан мукофотлансин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси
Р. НИШОНОВ
Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари
Л. БЕКҚУЛБЕКОВА
Тошкент шаҳри, 1987 йил 4 июнь.

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАРМОНИ

ЎРТОҚ Ф. ҚАМБАРОВНИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ ФАХРИЙ ЁРЛИҒИ БИЛАН МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

Партия, қишлоқ хўжалиги органларида кўп йил, самарали ишлаганлиги ҳамда чорвачиликни ривожлантиришдаги хизматлари учун Наманган область ижроия комитети раисининг биринчи ўринбосари — область агросаноат комитетининг раиси ўртоқ Фазлиддин **Қамбаров** Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиғи билан мукофотлансин.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси
Р. НИШОНОВ
Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари
Л. БЕКҚУЛБЕКОВА
Тошкент шаҳри, 1987 йил 4 июнь.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумида

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми қишлоқ хўжалиги машинасозлиги корхоналарида янги техника ва технологияни жорий этишга катта ҳисса қўшганлиги ҳамда ижтимоий ҳаётда фаол иштирок этганлиги учун СССР Трактор ва қишлоқ хўжалиги машинасозлиги министрлиги Тошкент мотор заводининг директори ўртоқ Пўлат Азизович **Юсуповга «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган инженер»** фахрий унвони берди.

● *Ёзувчи минбари*

Ўқувчига ҳавола этилаётган бу фикрлар бизнинг Самарқанд конференциямиздаги якунловчи сўз эмас. Докладчи бўлганимда якунловчи нутқ сўзлаган бўлардим. Бу конференция қатнашчиси бўлган мунаққид ва адабиётшуноснинг таассуротлари ва фикр-мулоҳазаларидир, у бошқа муаммолар қатори бизнинг тарихий-бадиий адабиётимизга ҳам қизиқади.

Тарихий-бадиий асарлар... Менинг фикримча, тарихий роман ҳам, тарихий поэма ҳам ва бошқалар алоҳида жанрлар эмас, балки роман ва поэма жанрларининг алоҳида турларидир. Бу асарлар тарихий материал негизида яратилади. Уларда бугунги инсонпарварлик вазифаларимизни ўйлаб, ўтмиш ҳақида ҳикоя қилинади...

Бизнинг конференциямиз тарихий-революцион романчиликка, яъни революциямиз тарихини, Совет Шарқида социализмни бунёд этиш тарихини бадиий акс эттиришга бағишланган эди. Мавзу жуда муҳим, ижодий жиҳатдан қизиқарли ва ниҳоятда замонавийдир. Биз бу йил Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 70 йиллигини нишонлашимиз муносабати билангина бу мавзу муҳим бўлиб қолмай, балки моҳият жиҳатидан ҳам муҳимдир: революция сабоқлари, бизнинг совет тарихимиз сабоқлари бугунги кунимиз, қайта қуриш учун фавқулодда муҳимдир.

Назаримда, Самарқандда ўтказилган кенгашда ёзувчиларимизнинг тарихий тажрибага қизиқиши ҳамда адибларнинг шу кунги ҳаётимизнинг муаммолари ва вазифалари хусусидаги ўй-ташвишлари муваффақиятли уйғунлашиб кетди. Эҳтимол, кенгаш иштирокчилари бўлган прозаиклар ва танқидчилардан конкрет асарлар, айниқса янги, жумладан ҳали рус тилига таржима қилинмаган асарларнинг батафсилроқ таҳлил қилиб берилишини кутиш мумкин эди. Кўпчилик нутқларда ана шундай таҳлил бўлди ҳам. Аммо ҳар қалай, «тақриз» кайфияти эмас, балки муаммоларга эътибор кучлироқ бўлди, тарихий онг тараққиётининг **ҳал бўлмаган муаммоларига** ва ижтимоий ҳаётдаги ҳозирги қайта қуришнинг ғоявий-маънавий **вазифаларига** урғу берилди.

Шу кундаги адабиётимиз учун хос бўлган яна бир хислатни таъкидлаб ўтмоқчи эдим: биз рўй-рост, ошкора ва **турлича** гаплашдик. Партиямиз чинакамига демократик ва чинакамига ўртоқларча баҳслар ўтказиш, бизнинг нуқтаи-назарларимиз билан мос тушмаётган нуқтаи-назарларни вазминлик билан эшитиш, бизнинг шаънимизга айтилаётган танқидий мулоҳазадан фойдали ва жўяли гапларни уқиб олишга даъват этмоқда. Ҳаётни, жумладан, адабий ҳаётни демократлаштириш турли фикр-мулоҳазаларнинг чинакам мусобақаси бўлиши лозимлигини ва ана шундай мусобақа учун **шарт-шароитни** таъминлаш ўқуви зарурлигини тақозо этади. Санъатнинг ўзи ҳам ниҳоятда ранг-баранг бўлиши билан бир қаторда санъат тўғрисидаги фикрлар ҳам хилма-хилдир — бу маданият соҳасидаги муҳим ва самарали қонуният бўлиб, буни биз тобора теранроқ тушуниб етмоқдамиз.

У ёки бу масалага, у ёки бу асарга берилган баҳолар ва ёндашувларнинг турли-туманлигига қарамай, Самарқанддаги учрашув унда қатнашган турли ижодий услуб эгалари бўлган, турли ижодий ёшдаги ҳамда турли миллий маданиятлар ва анъаналарга мансуб бўлган адибларнинг орзу-ниятлари **бирлигини** кўрсатди.

Хўш, биз қайси хусусда якдил бўлиб чиқдик? Бу ҳақда гапириб ўтиш ибратлидир.

Аввало, революция мавзуининг ҳозирги аҳволи ҳамда ижодий адабий мавзу сифатида социализмнинг қарор топиши мавзуининг ёритилишидан қанот ҳосил бўлмаётганида биз якдил эдик. Биз кўпмиллатли адабиётимизнинг муайян анъаналари, ана шу мавзуни ёритишдаги шонли анъаналар бугунги кунда шу мавзунинг ўзи ҳам, бугунги кун ҳам талаб этаётган даражада ижодий фаоллик билан, ғоявий теранлик ва бадиий нафосат билан давом эттирилмаётганини ҳис этдик. Бу анъаналар фақат Совет Шарқи адабиётларигагина эмас, (конференцияда М. Шолоховнинг «Тинч Дон» ва «Очилган қўриқ» романлари тез-тез тилга олинди), умуман совет адабиётида энди классика бўлиб қолган, бизнинг умумий классикамиз, совет маданиятининг фахри бўлиб қолган асарларни берди.

Классикамизга мансуб бўлган кўпгина асарлар учун революция ва социалистик қурилишнинг бошланиши ҳали кўп вақт ўтган воқеалар эмас, муаллифлар давр нафаси уфуриб турган воқеаларнинг кетидан бориб, бокира, реал таассуротларни қоғозга туширдилар; кекса авлодга мансуб бўлган ёзувчилар учун эса жамият ҳаётида социалистик муносабатларнинг қарор топиши — бу уларнинг таржимаи ҳолидир. Улуғ Ватан уруши ҳам кекса авлод ёзувчилари учун худди ана шундай уларнинг ўз таржимаи ҳолидир, эндиликда эса урушдан кейин туғилган ёзувчиларнинг бир неча авлоди учун бу мавзу тарихий мавзулар қаторига ўтиб бормоқда.

Аммо ёшроқ ёзувчилар революция ва социализмнинг қарор топиши мавзуларини қаламга олишганида тасвирнинг ҳаётий конкретлиги ва бадиий ҳақиқатнинг теранлиги кўпинча сюжетларнинг сийқалиги ва схематизмга ўрин бўшатиб бераётганлигини оқлайдими? Таассуфки, шу мавзунинг ўқувчилар ва томошабинлар даврасида нуфузи тушиб кетаётганлиги ҳам шубҳасиз, факт бўлиб қолди — мавжуд социологик тадқиқотлар шундан далолат бериб турибди.

Кенгашимизда ана шу саволларга салбий жавоблар қайтарилди. Шу боисдан ҳам кенгашда амалий тарзда маслаҳатлашиб олинди ва кенгаш ўз олдига қўйилган мақсадга, яъни ана шу муҳим тематикага адибларнинг ижодий диққат-эътиборини тортиб, уни **рағбатлантириш** мақсадига кўп жиҳатдан эришди. Социалистик воқелик шароитида ўсиб-улғайган, ҳали оқсоқоллар қаторига қўшилмаган ёзувчиларни кенгашимиз рағбатлантирди.

Революция даври ва йигирманчи-ўттизинчи йиллардаги қийин, кўп жиҳатдан зиддиятли материални ҳақиқий ижодий дадиллик билан қаламга олиб, чинакамига теран тушунишга ҳалал бераётган ташқи омиллар ҳали бор, албатта. Мен, аввало, ўтмиш хотирасига, тарихий обидаларга умуман менсимасдан қарашдек, ҳаётимиздан чиқиб кетмаган тенденцияни назарда тутмоқдаман. Революция эса тарихдир, шу тарихнинг принципиал, туб маррасидир ва биз революция тарихи ёдгорликларини узоқ ўтмишдаги меъморчилик дурдоналарини асрагандек авайлашимиз керак. (Ўрни келганда шуни айтиб ўтиш жоизки, Ўзбекистонда меъморчилик обидаларини асраш учун кўп иш қилинган. Аммо Самарқанддаги Ишратхона мақбарасининг аччиқ қисмати кўрсатиб турганидек, ҳали бу борада ҳамма ишлар қилинмаган, адо этилган юмушлар эса кўпроқ реклама характерига, «чет эл туризми» характерига эгадир. Аслида эса бу ишлар тарбиявий-илмий аҳамиятга моликдир).

Конференцияда яна бир масала хусусида кўп ва адолатли гапирилди, мен бу ўринда ёзувчи ва олимлар учун архив ҳужжатлари хазиналарининг эшиги кенг очиб қўйилмаганлигини назарда тутмоқдаман. Мен андиша билан кенг очиб қўйилмаган деяпман. Бир кори-ҳол рўй бермасмикан, деб эҳтиёткорлик қилишга барҳам берадиган вақт келди. Бундай эҳтиёткорлик ўз маррасидан чекинаётган кўринади. Эътиборингизни «Известия» газетасининг 1987 йил 143-сонида эълон қилинган «Архивлар чеклашларни бекор қилмоқда» мақоласига қаратмоқчиман.

Тарихий-революцион мавзуга қизиқишнинг сусайганлиги (бу мавзу ҳозир шуни бошидан кечирмоқда) ва шу мавзудаги асарларда бадиий ҳақиқат тақчиллигининг асосий сабаблари чуқур бўлиб, ташқи омилларнинг ўзидангина иборат эмас, албатта. Бу ички сабаблар, умуман, ҳозирги ижтимоий онгнинг зиддиятлари билан боғлангандир.

Конференциямизда кўпчилик нотиқлар вульгар социологиянинг зарари тўғрисида, инсоният боши узра ядровий ҳалокат хавфи пайдо бўлган ҳозирги замонда санъатимиздаги муқаррар ва бирламчи талаб бўлган умуминсоний пафос тўғрисида қайта-қайта гапирдилар. Биз, конференция қатнашчилари, инсон ва демакки, адабий персонаж ҳам, шу жумладан революция ва социализмнинг қарор топиши йилларида ҳаракат қилган қаҳрамон ҳам фаол, масъулиятли, ўз йўлини ўзи танлаш ҳуқуқига эга бўлган инсондир, деган фикрни якдиллик билан айтдик. Жўн «синфий» ёндашувга бутунлай барҳам бериш керак, чунки бундай ёндашув адабиётимиз реализмига, бу реализмнинг тўла-тўкислигига ҳақиқатан ҳам кўп зиён етказди. Муайян синфий, мураккаб-зиддиятли шароитларда ҳаракат қилган адабий қаҳрамон ўзининг ижтимоий чиқиши билан белгилаб қўйилган ва муқаррар тарзда муайян ҳаракат қиладиган қаҳрамон эмас. Луначарский ибораси билан айтганимизда, адабий қаҳрамон синфий тенденцияларнинг **чорраҳасидир** ва шу боисдан ҳам хоҳиш-иродасининг муайян эркинлигига эгадир. Ана шу эркнинг даражасини очиб бермай, у ёки бу персонаж ўз йўлини шахсан ўзи белгилашини кўрсатмай туриб, санъатимиз айниқса ҳозирги вақтда, одамларга Октябрь революциясининг инсонпарварлик табиатини, социализмнинг инсонпарварлик табиатини етказа олмайди. Дарҳақиқат КПСС Марказий Комитетининг совет халқига Мурожаатномасида айтилганидек, «Социализм бутун дунё кўз ўнгида буржуа жамиятининг ғайри-инсонийлиги ва зўравонлиги, маънавий тушкунлигига қарама-қарши тарзда

ЎТМИШ ХОТИРАСИ ВА ЗАМОН ТАШВИШЛАРИ

Конференциядан кейинги мулоҳазалар

Ю. И. СУРОВЦЕВ,
СССР Ёзувчилар союзи правлениесининг секретари

инсонпарварлик ғояларини таклиф этишга қодир бўлган жамиятдир».

Воқеликка чинакам марксча-ленинча социал руҳдаги назарнинг бошқа жиҳатини ҳам тушуниб олиш муҳимдир: вульгарлаштиришга ҳам, жўнликка ҳам тоқат қила олмайдиган бизнинг синфийлигимиз, бизнинг коммунистик партиявийлигимиз айнан умуминсоний гуманизм йўлини очади ва бу йўлдан дадил боради. Синфий позициямиз ва умуминсонийлигимиз бир-бирига қарши эмас: синфийлик умуминсонийликка йўл очади, умуминсонийлик эса синфийликнинг намоён бўлиши, унинг ўсиб етилишидир. Бизнинг синфийлигимиз замирида келажак гуманизм вояга етади, бир вақтлар ёш Маркс коммунизмни **реал** гуманизм деб атаган эди.

Хўш, бундан санъаткор учун, айниқса замонамиз санъаткори учун қандай хулоса келиб чиқади? У ҳам ўтмишдаги, ҳам ҳозирги ҳаёт синфий, социал структурасини, тарихан ўзгараётган структурани тўғри тушуниб олиши лозим. Санъаткор ўзининг инсоншунослик вазифасини дунёни социал инъикос эттиришдан ташқарида ҳал эта олмайди ёки чуқур ҳал эта олмайди. Тарихий, жумладан тарихий революцион мавзуни ҳозирги вақтда ишлаб чиқишда мавжуд бўлган камчиликлар, айнан: саргузаштпарастлик, турмуш икир-чикирларини юзаки тасвирлаш, Сергей Есенин ибораси билан айтганда жадвалга қараб, электричканинг қатновини айтиб бергандек, сийқа сюжетларнинг мазмунини олдиндан айтиб бериш — шу ва шунга ўхшаш камчиликлар ёзувчи социал ижодий тафаккурининг заифлигидан далолат беради.

Образларнинг психологик жиҳатдан асосланган оригиналлигига эришмоқ учун ёзувчи хаёл уфқи кенг ижодий бўлган истеъдодга, воқеаларни янгича идрок этиш қувватига эга бўлиши керак, албатта. Аммо бу иқтидор етарли эмас, адиб жуда теран ҳаётий жараёнларни қаламга олганида, революция, гражданлар уруши мавзуини ёритмоқчи бўлганида, коллективлаштириш давридаги одамларнинг ҳаётини тасвирлаганида; ёки шахсга сиғинишнинг кулфатини тасвирлаганида; хуллас у ғам-андуҳлар ҳам, мағлублик ва хатолар ҳам бўлган тарихий новаторлик йўлининг катта босқичларини кўз ўнгимизда гавдалантираётганида, айниқса, бу иқтидор етарли эмас. Кенг кўламдаги бундай асарлар ёзилаётганида ёзувчи хаёл уфқининг қудрати, материални пишиқ-пухта билиш ҳамда ақл идрокнинг идеологик ва социологик маданияти юқорилиги пайваста бўлиб кетганидагина адиб муваффақиятга эришиши мумкин.

Бир хилликни, стандартни, схемани бартараф этиш осон эмас. Шунинг учун ҳам осон эмаски, бу салбий ҳодисалар бир-икки йилда шакллангани йўқ; агар таъбир жоиз бўлса, булар ҳам анъанавий бўлиб қолди, ўттизинчи йилларнинг иккинчи ярмида, урушдан кейинги оғир даврда ва албатта 70-йилларда ишлаб чиқилган ёмон анъана бўлиб қолди. Бу йилларни, ҳозир баъзан гапиришаётганидек турғунлик йиллари демайман, аммо турғунлик, схематизм ва сўзнинг кенг маъносида догматизм тенденциялари ўша йилларда ҳақиқатан ҳам кучли эди, бу тенденциялар истеъдодли ёзувчиларнинг онгига тазйиқ ўтказди, ана шу тазйиққа берилмаслик учун руҳ ниҳоятда дадил бўлиши лозим эди...

Ҳа, Самарқанддаги кенгашни биз танқид ва ўз-ўзини танқид руҳида ўтказдик, аммо биз тарихий революцион мавзуни бадиий тасвирлашда схематизм, догматизмни бартараф этиш мисолларини ҳам сира ёдимиздан чиқармаслигимиз керак, шу боисдан ҳам кенгашда А. Мухтор, Жалол Икромий, Т. Қосимбеков китоблари тилга олинди. Мен яна Т. Жумагелдиев, М. Симашко, белоруссиялик В. Коротич, латвиялик А. Бэл номларини, рус, украин, грузин, озарбайжон, татар прозасининг кўпгина асарларини тилга олган бўлур эдим, аммо ҳозир гап конкрет асарлар ва конкрет номлар хусусида эмас. Тарихий революцион мавзунинг умуминсоний, социал ва миллий диалектикасини бадиий жиҳатдан ишонарли очиб бериш борасида бизда катта анъаналар ҳам, яқин орадагина орттирилган жиддий тажриба ҳам бор.

У ёки бу халқнинг, у ёки бу полиэтник регионнинг социализм сари ҳаракатининг мураккаблигини, ўзига хослигини, социализм сари йўлларнинг хилма-хиллигини тушуниш муҳокаманинг жуда муҳим жиҳатидир — ана шу муаммони Ленин синчиклаб тадқиқ этган ва илмий жиҳатдан олдиндан кўра билган эди, Ўрта Осиёга, Шарққа тааллуқли материаллар доҳиймизнинг ана шу хусусдаги фикр-мулоҳазалари марказида турди.

XXVII съездда, янги таҳрирдаги КПСС Программасида тарихий жараённинг **ортиб бораётган** ранго-ранглиги, маънавий ҳаёт хазиналари — бу кўп жиҳатдан ана шу ранго-рангликнинг бойлиги эканлиги тўғрисидаги жуда муҳим хулосаларнинг асослаб берилганлиги, биз, ёзувчилар, адабиётшунослар, танқидчилар учун ҳам жуда муҳимдир. Мамлакатимиз, маданиятимизда тарихан орттирилган тажрибанинг хилма-хиллигига ҳам биз эътиборлироқ бўлишимиз лозим. Шу боисдан ҳам бизнинг конференциямизда 20-йилларда Ўрта Осиёда ижтимоий онг тараққиётининг ўзига хослиги, социалистик марраларга ўтишда ноёб ва ибратли поғона бўлган Бухоро ва Хива халқ революцияларининг тажрибалари; жадидлар ҳаракатининг социал-тарихий эволюцияси тўғрисида кўп гапирилди. Шу маънода Фитрат ва Чўлпон сингари мураккаб, зиддиятли намояндалар ижодига алоҳида қизиқиш туғилмоқда. (Бу ҳақда ҳам Самарқанддаги кенгашда гапирилди).

У ёки бу халқнинг социализм сари тарихий йўлининг ўзига хослиги сингари кенг кўламдаги масалаларни ҳам, тарихий адабий жараённинг мураккаб намояндаларига муносабат масаласини ҳал этишда ҳам синфий антогонистик жамиятдаги миллий маданиятда «икки маданият» тўғрисидаги ленинча таълимот асос бўлиб келди ва шундай бўлиб қолаверади. Ана шу таълимот четлаб ўтиладиган бўлса, халқларимиз маданияти тарихидаги ўнинчи, революция арафасидаги, революциядан кейинги 20-йилларни биз тушуна олмаймиз.

Лениннинг «икки маданият» тўғрисидаги таълимоти ҳақида гап кетганида, одатда пинҳон бўлиб қоладиган бир тафсилотга алоҳида эътибор қаратилишини истар эдим. Ленин эксплуататорлар, помешчиклар, буржуа маданиятига, клерикал маданиятга қарши биргаликда чиқаётган маданиятнинг демократик ва социалистик элементларини бирлаштириш тўғрисида гапирган эди. Доҳий таълимотидаги ана шу бирлик принципиал аҳамиятга моликдир. Революция арафасидаги ва революциядан кейинги адабиётни тадқиқ этаётганимизда кўпинча ана шу демократик ижод ўзига хослигини ойдинлаштирмасдан, у ёки бу регион, у ёки бу шароитдаги ана шу демократик ижод жўнгина ажратиб қўйилади-да. Шу даврга келиб, у ёки бу миллий маданиятда шаклланиб қолган социалистик ижодга ана шу демократик ижод қарама-қарши қилиб қўйилади. Шу тахлитда биз ўзига яраша демократик потенциалга эга бўлган ва баъзан ҳамиша ҳам тиниқ социалистик онг сари ўсиб бормаган ноизчиллик намоён этган кўпгина муҳим намояндалардан ажраб қолавердик.

Иккинчи томондан, кимлар бизники-ю, кимлар қўштирноқ ичида бизникилигини тушуниб олишимиз керак. Биз китобхонга масалан, Гумилев ижодидаги энг яхши асарларни (лекин ҳаммасини эмас!) қайтармоқдамиз. Аммо масалан, Платоновнинг «Ювиниль денгиз» сингари асарини ўқувчига қайтадан тақдим этиш принцип жиҳатидан бошқача армуғондир. Платонов — **совет** ёзувчиси. Биз ўз вақтида унинг бутун ижодига нотўғри баҳо берганимиз учун, кейинроқ эса адибнинг баъзи асарларига нотўғри баҳо берганимиз учун айбдормиз. Бу ўринда биз **ўзимизнинг** хатоларимизни тузатмоқдамиз.

Биз сира «оқ доғлар» қолдирмай маданият тарихини, ўз миллий маданиятимиз тарихини билишимиз керак; умуминсоний ва гуманистик мазмун касб этган барча асарлар, гарчи бу асарлар революциямизнинг сиёсий душманлари қаламига мансуб бўлса ҳам (масалан, Аверченко, Набоков ижоди) нашр этилиши керак, аммо биз бу ёзувчиларнинг сиёсий қарашларини «оқлаяпмиз», деган маънони англатмайди.

Фитрат ва Чўлпон сингари мураккаб ва ижоди салмоқли намояндаларга нисбатан ҳам худди ана шундай В. И. Лениннинг «икки маданият» тўғрисидаги таълимотини **тўла** тушунишга асосланадиган конкрет — тарихий нуқтаи-назар (амалда бу тезроқ рўй бериши муҳимдир) ғолиб келади, деб ўйлайман.

Сўнгги вақтда асримиз бошидаги ва революциядан кейинги дастлабки йиллардаги адабий ривожнинг тўла манзарасига қизиқиш ҳамма ерда ҳам кучайиб кетди. Бу ўринда ҳам бизга диалетика зарур. Манзарани тўлалигича кўра билиш муҳимдир, аммо ҳеч қачон Горький ва Маяковский, Шолохов ва Фадеев, Федин, А. Толстой, Пастернак, Леонов ҳамда Совет Шарқи халқларининг кўпгина шонли фарзандлари асос солган социалистик реализм санъатининг негизлари ана шу манзара чеккасига суриб қўйилмаслиги керак! Худди ана шу негизда — **революцион** ворислик негизида яқинда Айний ва Ойбек, Самад Вурғун ва Галимжон Иброҳимов юбилейлари ўтказилганлиги бежиз эмас. (Улуғ Октябрнинг 70 йиллиги нишонланадиган бу йилда эса, бугунги идеологик ва ижодий янгилик даражасида Мухтор Авезов, Егише Чаренц, Абулқосим Лоҳутий юбилейларини ўтказишимиз керак)...

Бунда гап адабиётнинг илмий тарихи хусусидагина эмас, балки бугунги адабий жараён, жумладан, революция йиллари ҳамда йигирманчи-ўттизинчи йилларга қайта-қайта мурожаат этадиган бугунги адабий жараён ҳақида бормоқда.

Ғоявий-бадиий онгнинг янги даражасида, ўтмиш хотирасининг янги даражасида ва воқеликка бугунги нуқтаи-назардан қараб, ўзининг маънавий структурасига кўра мураккаб бўлган эшон ёки ёлғон-яшиқ билан босмачилар тўдасига қўшилган камбағал образларини кўрсатиш билан бир қаторда (Самарқанддаги кенгашда ана шундай адабий персонажларни қолипдан чиқиб кетиб яратиш эҳтиёжи борлиги айтилди), «Ҳужум»нинг улуғ эрк ҳадя этган қаҳрамонлари образларини, Айний асаридаги Ёдгор ва Ойбек асаридаги Йўлчи сингари қаҳрамонларни ҳозирги адабиётимиз ихтиёрида бўлган барча бадиий хазиналар воситасида кўрсатиш; ҳақиқатни жонбозлик билан қидирган, хато қилиб қўйиб жиғи-бийрон бўлиб юрган, аммо бу хатоларини тузатган, ўша мураккаб кезларда тўғри йўлларни топган рус ва «Шарқ» коммунистлари; ўша давр қаҳрамонлари, одамлари образини яратиш, Тошкентга, ризқу-рўз шаҳрига фақат нон деб келмаган ва бу заминда, Шарқ ўлкасида яшаб қолган кишилар образини чизиш, кейинчалик бу рус йигитларининг фарзандлари Евгений Колесников жуда яхши айтганидек «Ўрта Осиёни ўзларининг биринчи ватанлари деб билдилар»... Хуллас, Шарқнинг буюк кенгликларида янги дунё биносига ғишт қўйиб, ниҳоятда мураккаб вазиятда келажак сари йўл очган кишиларнинг жуда бой ички дунёси ва оламини ранго-ранг қилиб тасвирлаб бериш керак.

Яна КПСС Марказий Комитетининг Улуғ Октябрь 70 йиллиги муносабати билан совет халқига Мурожаатномасидан қуйидаги сўзларни келтиришни истардим: «Октябрь бизнинг онгимизда, бизнинг ҳис-туйғуларимизда — у совет кишиларининг энг юксак миллий ифтихоридир».

Мамлакатимиздаги барча халқлар учун ана шундайдир. Кўпмиллатли совет адабиётимиз учун ҳам худди ана шундайдир.

Бугун — жаҳон атроф-муҳитни муҳофаза қилиш куни

ТАБИАТ, БУРЧ, МАСЪУЛИЯТ

МУҲИМ ВА ДОЛЗАРБ ВАЗИФА

ҚОРХОНА РАҲБАРЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Одамлар юз йиллар давомида табиат ўзини-ўзи тиклаб боради, деб ўйлаб, атроф-муҳитни муҳофаза қилишга етарли эътибор беришмади. Жаҳоннинг йирик саноат регионларида, индустриал марказларида турли касалликлар кўпайиб, ҳаво, сув ва тупроқ ифлослангач, бунга жиддий эътибор берила бошланди. Совет Иттифоқида атроф-муҳитни муҳофаза қилиш мақсадида умумдавлат кузатиш ва назорат қилиш хизмати ташкил этилди. Унинг фаолиятини Госкомгидромет, республикада эса бошқарма мувофиқлаштириб туради.

Ҳозирги вақтда республикамиздаги 17 та шаҳарда махсус кузатув пункти, 6 шаҳарда эса кўчма лаборатория пункти орқали атмосферанинг ифлосланиши назорат қилинмоқда.

Бундан ташқари умумдавлат кузатиш ва назорат қилиш хизмати системасида экологик экспертиза ҳам фаолият кўрсатмоқда. Ҳар бир янги ёки реконструкция қилинаётган муассаса лойиҳаси, албатта, экологик экспертизадан ўтказилиши шарт. Корхоналарда атроф-муҳитни заҳарлантирувчи моддаларни чиқариш нормаси чегараланади ёки ҳар бир манбанинг заҳарловчи моддалар сони қатъий аниқланади.

Умумдавлат кузатиш ва назорат қилиш хизмати маълумотларига қараганда, республикамизнинг бир неча шаҳарларида атмосферани ифлослантириш даражаси ҳамон юқорилигича қолмоқда. Бу, айниқса, саноат корхоналари бир ерда тўпланган жойларда рўй бераётир.

Республикамизда қурилиш саноати, қора ва рангли металлургия, минерал ўғитлар ишлаб чиқариш корхоналари атроф-муҳитни ифлослантиришнинг асосий манбаи бўлаётир. Навоий, Қувасой цемент комбинатлари, Тошкент керамзит заводи, Бекобод металлургия заводи, Ангрен ГРЭСи, Фарғона ТЭЦи, «Азот», «Навоиазот» ишлаб чиқариш бирлашмаларининг бу ишда «ҳисса»си каттадир.

Оҳангарон цемент ишлаб чиқариш бирлашмасида цемент ва маҳсулот чангини тозалаш масаласи бир неча йилдан буён ҳал этилмай келинаётир. Шу сабабли цемент ишлаб чиқариш қимматлашиб, бу халқ хўжалигига катта зарар келтирмоқда. Бирлашма директори А. Фёдоров ва бош инженер Н. Попиклар буни тан олишмаётир. «Навоиазот», «Азот» ишлаб чиқариш бирлашмаларида ҳам аҳвол ҳанузгача ўнгланмаётир.

Минерал ўғитлар ишлаб чиқариш корхоналари раҳбарлари баъзан «бизга жуда қаттиқ қаршилик қиляпсизлар, ахир биз турли ўғитлар ишлаб чиқарамиз, тупроқни тўйинтиряпмиз» деб даъво қиладилар. Бу тўғри албатта, тупроқ учун фойдали ҳамдир. Аммо, нега улар ҳавони кимёвий заҳарлар билан ифлослантириши керак?! Ахир, бундан инсон нафас олади-ку. «Азот» ишлаб чиқариш бирлашмаси директори М. Кутуев, «Навоиазот» ишлаб чиқариш бирлашмаси директори М. Плешков заҳарли моддаларни тутиш чора-тадбирларини кўрганларида эди, ўғит ишлаб чиқариш планларига қўшимча йилига 5—10 минг тонна маҳсулот тайёрлаган бўлардилар.

Бекобод металлургия заводи (директори И. Овсюк)да ҳам иш ғоят секинлик билан ўзгараётир. Бу ерда пўлат эритиш печларини чангдан тозалаш самарасиз ишламоқда. Янги тозалов қурилмаларини бунёд этишга ҳали киришилганича йўқ. Қишлоқ хўжалик машинасозлиги корхоналари — «Узбексельмаш» ишлаб чиқариш бирлашмаси, «Ташсельмаш», Самарқанддаги «Красний двигатель» заводлари ҳақида ҳам шу фикрни айтиш мумкин. Бу корхоналар ҳамон атроф-муҳитни ифлослантиришда давом этмоқдалар.

Газ саноати, Энергетика ва электрлаштириш министрликлари корхоналарининг атроф-муҳитни сульфидли газ билан заҳарлашда «ҳисса»си катта бўлаётир. Фақат Олмалиқ кон-металлургия комбинати ва Муборак газни қайта ишлаш заводи ўз районларидаги экологик муаммоларни кучайтираётганликлари бежиз эмас. Бу ерларда сульфидли газни тозалаш ишлари ғоят секинлик билан олиб борилаётир.

Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, республиканинг йирик шаҳарларида саноат чиқиндилари катта ҳажмни эгалламоқда. Бошқа шаҳарларда эса ифлосланишнинг умумий даражаси автотранспортнинг ҳиссасига тўғри келади. Ҳозиргача автотранспорт машиналаридан 200 га яқин турли заҳарли моддалар чиқиши ҳисобланган.

Шу муносабат билан республиканинг атроф-муҳитни автотранспорт орқали ифлослантириш ҳиссасини камайтириш мақсадида муайян ишлар олиб борилмоқда. Кўпгина йирик автокорхоналарда назорат қилувчи пунктлар ишлаб турибди. Тошкент шаҳридаги айрим автохўжаликларда автомобилларнинг бир қисми газ билан ишлашга ўтказилди. Йилда икки маротаба «Тоза ҳаво» операцияси ўтказилмоқда. Бу ва шунга ўхшаш тадбирлар туфайли кейинги йилларда атмосферани автотранспорт томонидан чиқарилаётган заҳарли моддалар билан ифлосланишини кескин қисқартиришга эришдик.

Маиший ва саноат чиқиндиларини бартараф этиш муаммоси ҳам асосий диққат-эътиборни тортмоқда. Шаҳар кўчаларини тозалашга эътибор бермаслик, йўл чеккасидаги ахлатларни ёқиш ҳавонинг ифлослик даражасини кескин оширмоқда.

Атроф-муҳитни муҳофаза этишда муайян ютуқларимиз ҳам бор. Бекобод цемент комбинатининг ёш директори А. Фармоновнинг ҳаракати туфайли чанг заҳарлари кескин камайтирилди, шунинг учун ҳам шаҳар ҳавоси тобора мусаффолашиб бормоқда.

Чирчиқдаги «Электрохимпром» (директори Қ. Содиқов) ишлаб чиқариш бирлашмасида ҳам атроф-муҳитни муҳофаза қилишга катта эътибор берилмоқда. Бу ишлар бугунги кунда яхши натижаларни берди. 1987 йилда ишлаб чиқаришнинг янги қурилиши ниҳоясига етгач, Чирчиқ шаҳридаги атроф-муҳитни муҳофаза қилиш масаласи амалий ҳал этилади.

Навоий ГРЭСи раҳбарлари атроф-муҳитни назорат қилиш органлари томонидан чоралар кўрилишини кутиб ўтиришмади. Улар олти энергоблокда ёнилғини табақалаштирилган ҳолда ишлатиб, натижада азот қолдиқларини икки ҳисса камайтиришга эришмоқдалар. Бироқ бошқа иссиқлик электростанцияларида ишлаб чиқаришнинг бу усули деярли қўлланилмаётир.

Олдимизда катта ишлар турибди. Планларимиз аниқ. Республикамизда 1986—1990 йилларга ва 2000 йилгача бўлган муддатга атроф-муҳитни муҳофаза қилиш бўйича Комплекс илмий-техника программасида атроф-муҳитни муҳофаза қилиш фаолияти белгилаб берилган. Асосий иш уни бажаришдадир.

Н. АКСАРИН,
Ўзбекистон Гидрометеорология ва атроф-муҳитни назорат қилиш республика бошқармаси бошлиғи.

Биз, ҳозирги даврда яшаб турувчилар табиат учун авлодлар олдида, тарих олдида жавобгармиз.

(КПСС XXVII съезди материалларидан).

Тошкент области. Чотқол тизмаси ўтлоқлари республикамизнинг табиати гўзал жойларидан бири. Бу ерда Туркистон ҳарбий округининг Оқчин овчилик хўжалиги жойлашган.

Меҳнаткашларнинг маданий дам олишини ташкил этиш — хўжаликнинг вазифаларидан биридир. Унинг асосий иши эса турли ҳайвонат ва ўсимлик дунёсини сақлаш ва кўпайтиришдан иборат. 64 минг гектар майдонни эгаллаган хўжаликда қонунга хилоф иш қилувчиларга қарши қатъий кураш олиб борилмоқда. Хўжалик ходимлари ҳар йили ҳайвонлар ва қушлар учун озуқа тайёрлайдилар, кўп йиллик ўтларни ўстирадилар.

Табиат қўриқловчиси А. Тебен тоғ какликларини қор кўчкисидан омон сақлаб қолган эди. Энди эса қушлар ўз соҳибини тарк этишмаётир.

СУРАТДА: А. Тебен

С. ВЕЛИЧКИН фотоси

(ЎзТАГ).

ОРОЛ ТАҚДИРИ

Ф. Энгельс ибораси билан айтсак, табиат устидан қилган ғалабамиз учун, табиат биздан шундай ўч оладики, уни асли ҳолига келтиришга инсоннинг кучи етмай қолади. «Совет Ўзбекистони» газетасида босилаётган Орол ҳақидаги мақолаларни ўқиб, анчадан бери ўйлаб юрган айрим муаммолар ҳақида ёзишга журъат қилдим.

Мен олим ёки қишлоқ хўжалигининг мутахассиси эмасман. Касбим нефтчи, ҳозир пенсиядаман. Орол тақдири ҳаммамизни, жумладан, мени ҳам анчадан бери қизиқтириб келади. Шу хусусдаги кўп мақолаларни, Т. Қаипбергановнинг «Кўз қорачиғи» романини ҳам ўқиганман. Ўшанда хаёлимдан наҳотки табиат яратган мўъжизавий денгизни келиб-келиб илм-фан юксак суръатлар билан ўсаётган даврда қуритиб қўйсак, деган ўйлар ўтганди.

Назаримда, сув муаммолари билан шуғулланаётган олимларимиз, мутахассислар ва раҳбар ходимларимиз Орол тақдири ҳақида тез-тез ахборот бериб туришлари, бу соҳада қилинаётган ишлар, муаммолар ҳақида ўртоқлашишлари лозим, деб ўйлайман.

Мен сўнгги йилларда рўй берган айрим салбий жараёнлар ҳақида ҳам тўхталмоқчиман. Полвонтош адирларига сув чиқарилиб, пахта ва бошқа экинлар экилди. Оқибатда нима бўлди? Орадан 10-15 йил ўтгач, посёлканинг пастқам ерлари заҳлаб-шўрлаб кетди, кўпгина экинзорлар қуриб қолди. Бундай аҳвол Жанубий Оламушук, Андижонпром посёлкаларида ҳам рўй бермоқда.

Аввало шуни айтиш керакки, канал ва сой сувларини, ҳатто дарёларни бўғиб насос орқали сув чиқаришни ҳаддан ташқари авж олдириб юбордик. Бу сойлар, дарёларнинг суви озайишига сабаб бўлмоқда. Шаҳрихонсой ва Андижонсой илгари анчагина катта эди, бугунги кунда эса ариққа ўхшаб қолди. Дарёларни бўғиб сувини олиш ишини мутахассисларнинг розилиги билан қилиш зарур. Ахир, сув — халқ бойлиги-ку!

Менимча, «Совет Ўзбекистони» газетасида қайд этилган омилларни сўзсиз амалга оширмоғимиз керак. Сувдан оқилона фойдаланиш, зах ерларнинг сувини дренаж-зовурлар ҳамда қувурлар орқали оқизиб, улардан яна фойдаланиш тадбирларини кўриш зарур. Шундагина Орол денгизи тақдирига бефарқ қарамаган бўламиз. Бу эса ҳаммани бир ёқадан бош чиқариб ишлашга ундайди.

И. МУҲИТДИНОВ,
пенсионер, Андижон области.

ГАЗЕТХОН ХАТИГА ЎЗБЕКИСТОН ССР ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИ ЖАВОБ БЕРАДИ

Орол денгизининг қуриб қолган сатҳи 15 дан 60 километргача бўлган кенгликни ташкил этади. Ўзбекистон ССР Фанлар академияси Тупроқшунослик ва агрохимия институти ҳамда САНИИРИ маълумотларига кўра, денгиз майдони 1985 йилда 2,3 миллион гектарни ташкил этган.

Оролнинг ғарбий қирғоғида қуриб қолган майдонлар кўп жойни ташкил этмайди. Негаки, бу ерда Орол сатҳи бирдан чуқурлашиб борган. Унинг жанубий ва жануби-шарқий қисмида эса сув кам келаётганлиги оқибатида қуриб бораётган майдон кенглиги 50—60 километрдан кўпроқни ташкил этади.

Оролнинг қуриб бораётган майдони айниқса, шарқий ва шимолий қисми йирик чанг-тўзонлар манбаи бўлиб қолмоқда, бундай ҳол йилига беш-олти марта такрорланмоқда.

1985 йилнинг июнида Нукусда бўлиб ўтган Орол денгизи муаммоларига бағишланган координацион кенгашда Орол ва Орол соҳиллари муаммолари бўйича тадқиқотларни давом эттириш ва кенгайтириш таклиф этилганди.

Ўрта Осиё ўрмон хўжалиги илмий-тадқиқот институти 1981 йилдаёқ Орол муаммоларини ҳал этишга жалб этилган. Шунингдек, бу муҳим муаммолар билан бугунги кунда ўнлаб илмий-тадқиқот институтлари фаол шуғулланмоқда.

Республика Фанлар академияси биология фанлари бўлими ўзининг ўтган йили октябрь ойидаги йиғилишида ҳам Орол денгизига оид муҳим масалалар муҳокама қилинган. Илмий-тадқиқотларни кенгайтириш, ерлардан оқилона фойдаланиш, институтларнинг илмий-тадқиқотларини кучайтириш бўйича қатор тавсияномалар берилган. Унда бу масалаларга Ўзбекистон ССР Давлат агросаноат комитети, САНИИРИ, табиий фанлар комплекс институти, Ўзбекистон ССР Фанлар академияси қорақалпоқ филиали етарли эътибор бермаётганлиги алоҳида таъкидланди. Бугунги кунда Орол денгизидек долзарб ва муҳим муаммо бўйича масалалар ҳал этилмоқда.

Сўлим масканлар қани?

ТЎҚАЙЗОРЛАРНИ АСРАЙЛИК

Ҳисор қўриқхонаси илмий ходими В. Малахов билан инсон ва табиат ўртасидаги экологик муаммолар ҳақида суҳбат қурардик. У Кенггузар қишлоғи пастидан ўтган Қизилдарё сайрига таклиф этди. Йўлга тушдик. Дарахтзордан кейин юлғун, қамиш ўсиб ётган тўқай бошланди. Унинг кўп қисми сийрак эди. Дарё соҳилига чиқдик. Бу ер ҳам шип-шийдам, тош-шағалдан иборат. Нариги соҳилда бир киши тракторини дарёда ювмоқда. Хотин-халажлар шу ерда кир чайишяпти. В. Малахов қирғоқдаги майдончада тўхтади. Ғиштдан омонат қурилган ўчоқда кул, атрофда консерва банкалари. Шунинг ўзиёқ ўрмончиларга табиатга таъма кўзи билан қаровчи шахслардан хушёр бўлиб туришни эслатаётгандай.

— Тўқайзорлар ҳақида айтмоқчи эдим, — деди у ниҳоят. — Уларнинг табиатда ўз ўрни, беқиёс аҳамияти бор. Тўқайларда қушларнинг 300 дан ортиқ тури мавжуд. Бундан ташқари у тулки, тўнғиз, ҳатто қоплон, бўри, шоқол сингари ҳайвонлар учун маскан. Тўқайлардаги кўлларда балиқлар мўл. Шуниси характерлики, тўқайларда паррандa ва даррандаларнинг яшашлари учун ажойиб иқлим, озуқа, шарт-шароит мавжуд. Масалан, бу ерда ҳашаротлар ниҳоятда кўп. Бу эса қушлар учун яхши, тўйимли озуқа.

В. Малахов бирпас жим қолди. Унинг озгина ҳаяжондалиги, табиатнинг бу узвий ҳалқаси ҳақида ўйлаб, изтироб чекаётгани сезиларди. Илмий ходим фикрларини бир жойга жамлади шекилли, гапини давом эттирди.

— Республикамизнинг Амударё, Сирдарё, Зарафшон каби йирик сув йўлларида, дарёлар соҳилларида катта-катта майдонларни табиий тўқайзорлар эгаллаган. Табиат олами бой. Одамнинг ҳаваси келади. Бизда-чи? Тўқайларни эндиликда излаб топиш қийин. Бир мисол. Бир вақтлари Қизилсув дарёсининг тоғ ёнбағридан то Яккабоғ посёлкасигача бўлган 36 километрлик қисмидаги икки соҳили табиий тўқайзор эди. Назорат бўлмагач, йиллар давомида у йўқ қилиб юборилди. Соҳилда деҳқончилик қилишди, тўқайларга мол-ҳол, ҳатто ўт қўйиб юборишди. Хуллас, баъзи кўнгли эгри одамлар бу ноёб гўшаларни йўқотмагунча тинчимади. Ҳозир атиги 3 гектарча тўқай қолган, холос.

В. Малаховнинг куюниб гапирганича бор. Яккабоғ ўрмон хўжалиги ва қўриқхона маъмурий идораси жойлашган ердан 500 метрларча дарё томонда тўқай сақланиб қолибди. У ҳам сийрак. Дарахтлар оз, қамишлар пайҳон қилинган. Моллар ўтлаб юрибди. Одамлар дам олиш кунларини шу ерда ўтказишади. Улар консерва банкалари, бошқа чиқиндиларни очиқ майдонга ташлаб кетишади. Дарахт кесишади, балиқ овлашади, ўт ёқишади. Чунки, ўрмон хўжалиги раҳбарларининг бу билан ишлари йўқ.

Қизилсув соҳилини кўздан кечирдик. Қирғоқ бўйи 200—300 метр кенгликда ўзлаштирилиб, экин экилган. Қўйлар суруви ва қорамоллар дарё сувини бемалол кечиб юрибди. Хуллас, сув ифлослашмоқда. Бундан ташқари машиналарни ювишдан ҳосил бўлган ифлос сув ва мой, кир мағзаваси дарё оқимига қўшилиб кетяпти.

Ифлос сув турли касалликлар манбаидир. Кейинги пайтда Яккабоғ посёлкасида юқумли касалликлар билан оғриган кишилар кўпаймоқда. Кўп беморлар шу қишлоқлардан келяпти. Шифокорлар бунга сувни сабаб қилиб кўрсатишяпти. Бир кишининг қирғоқ бўйидаги экинига заҳарли дори сепаётганини кўрдик. У сув билан қўшилиб яна дарёга тушарди. Қизилсув ёқасида совхоз фермалари ҳам бор. Улардан чиққан ифлос сув ҳам дарёга тушади.

— Бу ерлар тўқай билан қопланганда табиат олами бой эди, — дейди В. Малахов ҳикоясини давом эттириб. — Ҳозиргидай эсимда, бу ерда ёввойи чўчқа, шоқол, қуён, бўри кўп бўларди. Киришга қўрқардик. Ҳатто тустовуқлар гала-гала бўлиб яшарди. Дарё ёқасида ботқоқлар ҳам бор эди, Қурбақа кўп бўларди. Лайлаклар шу ерга қўниб, то кеч кузгача яшар, баъзилари ҳатто қишларди. Тустовуқлар, лайлаклар бу ерлардан умуман йўқолиб кетди. Чўчқа, бўри, қуён, тулки каби ҳайвонлар тоғ ичкарисидаги одам бориши қийин дара ва сойларга қочиб кетишди.

Фойдали ўсимликлар ва дарахтлар тўқайда кўп. Масалан, турангил, ёввойи жийда, дўлана, қайрағоч, сувтоли, ирғай, наъматак, учқат, қизилмия, оқмия, чирмовуқ тўқай бойлигидир. Ажриқлар, ҳар хил сув ўтлари атроф манзарасига манзара қўшади.

Фақат Қизилсув эмас, Қашқадарёнинг Танхоз, Оқсув, Қашқадарё, Лангар сингари дарёлари ёқасида ҳам тўқайзорлар кесилиб, пайхон қилиниб, йўқотиб юборилган. Бунинг оқибатида табиат оламига катта зарар етказилган. Оқар сув ифлосланиб кишилар саломатлигига хавф солмоқда. Дарё ўзанлари яланғочлигидан баҳордаги селлар эски ўзанни ўзгартириб далаларни, экинзорларни ювиб кетмоқда.

Тўқайларни кўпайтириш, асрашнинг иложи борми?

— Бор, — дейди В. Малахов, — дарёлар ёқасини қўриқланадиган зонага айлантириб, бор тўқайзорларни кесиш, ҳайдаш, ўт қўйишга йўл қўймаслик керак. Тўқайлар яқинида дам олиш зонаси ташкил қилиб, табиат бағрига экскурсиялар уюштирилса ёмон бўлмайди. Тўқайлар — табиатнинг сўлим масканларидир.

Н. ТИЛАВОВ.

Кўҳитанг қўриқхонаси

Ўтган йил сентябрь ойида Сурхон давлат қўриқхонаси ташкил этиш ҳақида қарор чиқарилди. Пайғамбар ороли қўриқхонаси кенгайтирилди. Кўҳитанг массиви зонасидаги 24,5 минг гектар майдон қурилиши ҳисобига янги «Кўҳитанг» давлат қўриқхонаси барпо этилди.

Эндиликда «Қизил китоб»ларга кирган тустовуқ, қуён, тўнғиз, бўрсиқ каби ноёб ҳайвонларни, кўплаб парранда ва ўсимликларни авайлаб асраш ва кўпайтириш имконияти яратилди. Кўҳитангнинг юқори қисмида Марказий Осиё эчкиси яшайди. Тоғолди сойлари, тепалик ва адирликларда кейинги пайтларда жайрон ҳам учрайдиган бўлиб қолди. Қоплон, қўнғир айиқ, бўри, бўрсиқ, товушқон, жайра, чиябўри, тулки, норхўр, архар ва бошқа ноёб ҳайвонлар ҳам бу тоғларнинг доимий «аҳолиси» бўлиб қолди. Умуман, Кўҳитангда қуш-паррандаларнинг 200 хилини, ҳашаротларнинг 30 турини учратиш мумкин.

Қўриқхонада оламга машҳур бўлган археологик топилма — Зараутсой камари мавжуд, олимларнинг гувоҳлик беришича, бу ердаги камар қоятошларга битилган ёзув ва суратлар эрамиздан 12 — 14 минг йил олдин қадимий инсон қўли билан яратилган.

Кўҳитанг тизмаларининг унчалик баланд бўлмаган зоналарида тоғларнинг хушманзара ва бой табиати, тоза ҳавоси Бухоро буғуси — хонгуллар, тоғ эчкиси ва қўйлари — архарлар, морхўрлар ва бошқа ҳайвонларнинг тез кўпайиши учун қулай шароит яратади.

А. ХАЛИЛОВ.

БИЗ КИМНИНГ ФАРЗАНДИМИЗ?

ЯХШИДАН БОҒ ҚОЛАДИ

Инсон ҳамиша табиат оғушида яшайди. Зеро, у ўзининг қувончу ташвишлари, ўкинчу бахтиёрлиги, латофату назокатини табиатдан ташқарида туриб тасаввур этиши мумкин эмас.

Тошкент шаҳри ва области кун сайин кўркамлашиб бормоқда. Кўклам ва кузда ўн минглаб дарахт ниҳоллари ўтказилмоқда. Яшил зоналар, хиёбонлар кўпаймоқда. Шу билан бирга, саноат корхоналари, қурилиш объектлари, турли транспорт воситалари ҳам кўпайиб боряпти. Демак, бир томондан атроф-муҳитни соғломлаштириш учун кураш кетаётган бўлса, иккинчи томондан ҳаво, сув ва муқаддас тупроқ заҳарланмоқда.

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Президиуми атроф-муҳитни муҳофаза қилиш ва табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш комиссиясининг шу йил бошларида ўтган мажлисида экологик вазиятда ҳозирча ўзгаришлар йўқлиги жиддий таъкидланди. Бу бежиз эмас эди. Масалан, аммофос азотли-фосфорли ўғитлар ишлаб чиқарадиган Олмалиқ химия заводининг биргина ўзи тонналаб зарарли гази билан мусаффо ҳавони заҳарлаётир.

Республикада энг йирик саноат индустрияси региони ҳисобланган пойтахт областининг атроф-муҳитни ифлослантираётган яна ўнлаб завод, фабрика ва бошқа корхоналарини санайдиган бўлсак, бу фактни жиддий ташвишсиз изоҳлаш қийин. Чирчиқ, Оҳангарон, Олмалиқ, Ангрен ва Бекобод шаҳарлари саноат зоналаридан осмонга ўрмалаётган, сувни булғатаётган, айни пайтда қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари сифатини бузаётган заҳарли газлар, оқавалар йўлига қачон мустаҳкам тўсиқ қўйилади?

Чирчиқдаги Ўзбекистон қийин эрийдиган ва ўтга чидамли металлар комбинатида ҳанузгача аммиак, азот кислота буғлари тозаланмасдан ҳавога чиқариб юборилмоқда. Атмосферани булғайдиган 40 та манбанинг фақат тўрт қисмигина тозалагичлар билан таъминланганини нормал ҳол, деб бўладими?

Бекободдаги Ўзбекистон металлургия заводидаги ноxуш аҳвол билан ҳам келишиб бўлмайди. Ўтган йили бу ерда ишлаб чиқаришдан ҳосил бўлган зарарли моддалар миқдори 1985 йилга нисбатан юзлаб тонна кўп эканлиги аниқланди. Бу, албатта бир неча тур маҳсулот ишлаб чиқариш планининг ортганлиги билан изоҳланади. Лекин бу янги ўрнатилган қурилмалар атроф-муҳитни ифлослантираверишини мумкин, деган маънони англатмайди. Аксинча, етти ўлчаб бир кес деганларидек, ҳавога гард юқтирмаслик каби долзарб ҳаётий масала объектлар қурилиши лойиҳаларида, қўшимча тадбирларда, партия, совет ва бошқа мутасадди ташкилотларнинг қарорларида ўз аксини топиши керак эмасмиди? Агар шаҳар бўйича йилига атроф-муҳитга минглаб тоннадан зиёд зарарли моддалар чиқарилаётгани назарда тутилса, бу борадаги ҳаракат программаси келгуси авлод манфаатлари нуқтаи назаридан нечоғли пухта ўйланиб, тузилишини даврнинг ўзи тақозо этмоқда.

Янгийўл шаҳри саноат корхоналарида ҳам бу масала эътибордан четда қолмоқда. Масалан, газ тозалагич, чангтутгич каби қурилмалар билан таъминланганлик мебель фабрикасида 72 процент, ёғ-мой комбинатида 19, биохимия заводида 15 процентни ташкил этади, холос. Ёғ-мой комбинатида мавжуд қурилмалар ремонти тўғрисида шошилинч чоралар кўриш ҳеч кимнинг хаёлига келмаяпти. Биохимия заводидан чиқарилаётган зарарли оқаваларни шаҳар «Водоканал» канализация тармоғига йўналтириш иши ҳам пайсалга солинмоқда. Агар бу факт ёнига область шаҳарлари корхоналари Сирдарё, Чирчиқ дарёлари ва бошқа ўнлаб ариқ, каналларга чиқариб ташлаётган зарарли оқаваларни қўшадиган бўлсак, у ҳолда биз қайси муҳитда яшаб, қайси манбадан истеъмол олаётганимиз янада равшанлашади.

Юқоридаги фикр-мулоҳазалар, муаммоларнинг кўпчилиги республика пойтахти учун ҳам бевосита алоқадордир. Ўтган йили ҳавони ифлослантирадиган зарарли моддалар миқдори ортиб борганлиги фактига тоқат қилиб бўлмайди.

— Шаҳар марказидан уй тавсия қилишганда унамагандим. Шунда ҳамкасбларим ажабланишган эди, — дейди «Узбексельмаш» ишлаб чиқариш бирлашмаси ишчиси Н. Солихов. — Чунки бизнинг оиламизга шаҳар чеккасида яшаш кўпроқ ёқади. Сабаби маълум. Бу ерда корхона мўрилари йўқ. Колхоз боғ-роғларидан эсган шабада танга роҳат. Яшил манзара эса кўзни яшнатади.

— Биз абразив комбинати атрофида истиқомат қиламиз, — суҳбатга қўшилади шу комбинат ишчиси Ҳ. Шоумаров. — Айниқса, дам олиш кунлари бу ердан узоқроққа — истироҳат боғларигами, дарё ёқаларигами чиқиб кетгим келади. Чунки яшаш жойимиз ҳавосидан безовта бўламан.

— Кунлар исиб кетди, — қўшимча қилади Тошкент агрегат заводи мастери А. Тожиев, — кўчага тўкилган чиқинди-ахлатлардан юқумли микроблар тарқалиши мумкин. Бунга аввало четдан томошабин бўлиб турган ўзимиз айбдормиз. Қолаверса, район Совети ижроия комитетининг тегишли бўлимлари назоратни бўшаштириб юборган.

Шу мазмундаги суҳбатни яна давом эттириш мумкин эди. Бироқ атроф-муҳитни зарарлантираётган корхоналар хусусида гап юритиш маъқул эмасмикан. Чунончи «Узбексельмаш» ишлаб чиқариш бирлашмаси, «Ташхимсельмаш», «Подъёмник», «Агрегат» заводлари сингари кўплаб корхоналар масъул ходимлари атроф-муҳитни муҳофаза этиш тўғрисидаги қонунни бузганлиги учун маъмурий жазоландилар.

Шаҳар санитария-эпидемиология станциясининг қайд қилишича, айни пайтда пойтахтда сув ҳавзаларини булғатаётган 30 объект мавжуд. «Средазкабель» ишлаб чиқариш бирлашмаси, Тошкент қоғоз фабрикаси, «Главташкентстрой»га қарашли I-уйсозлик комбинати, 4-автобаза, 2-пиво заводи сингари корхоналарда зарарли чиқиндиларни фильтрловчи қурилмалар талабларга жавоб бермайди. Ана шу объектлардан чиқариб ташланган оқавалар Салор, Қорасув, Кайковус, Бўржар, Жарариқ, Кўкча ариғига келиб тушмоқда.

Бундай салбий ҳодисаларни балки билиб туриб сувга тупуриш, деб баҳолаш тўғри бўлар. Нега шундай бўляпти? Ёки бу соҳа мутасаддилари масалани кескин қилиб қўя олмаяптиларми? Аслида бундай эмас. Ўзбекистон ССР Табиатни муҳофаза этиш республика жамияти ва унинг область, шаҳар бўлимлари бу борада муайян ишларни амалга оширмоқдалар. Кўплаб ташкилот, корхона, муассасалар раҳбарларидан жарима ундириб олинаётир. Бундан ташқари, жамиятга уюшган ўнлаб табиат ихлосмандлари клублари, жамоатчи отрядлар ишлаб турибди. Минглаб ўқувчи-ёшлар бу хайрли юмушга ёрдам бермоқдалар. Конкурслар уюштириляпти, шу мавзуда кўплаб лекциялар ўқиляпти, кинофильмлар намойиш қилинмоқда, халқ университетлари фаолият кўрсатмоқда, ойликлар ўтказилмоқда. Бироқ, афсуски шу каби қатор тадбирларнинг амалий натижасини кўпайтириш юзасидан маҳаллий партия, совет, касаба союз ташкилотлари жонли иш олиб бормаяптилар. Афтидан, улар атроф-муҳитни муҳофаза этиш масаласи инсон соғлиғи, яшаш ва иш шароити билан чамбарчас боғлиқлигини тўла тушуниб етмаётган кўринадилар. Ахир Коммунистик партиямиз программ ҳужжатларида меҳнаткашларга ғамхўрлик ҳамиша бош планга қўйиб келингани кундай равшан-ку. Бу бежиз эмас. Чунки инсонга ғамхўрлик билан табиатни муҳофаза этиш, ардоқлашни бир-биридан ажратиб бўлмайди. Зеро, биз — табиат фарзандларимиз. Шундай экан, атроф-муҳитга гард юқтирмаслик ҳаммамиз ва ҳар биримизнинг келажак олдида инсоний бурчимиздир.

А. МАННОПОВ.

Наманганидаги Пушкин номли маданият ва истироҳат боғи меҳнаткашларнинг мириқиб дам оладиган масканларидан биридир.

Ҳ. ҲАЙДАРОВ фотоси [ЎзТАГ].

• Мақоламизни ўқиб

Газетамизнинг 1987 йил 23 апрель сонида босилган «Врач нега ерга қаради?» мақоласи юзасидан жуда кўплаб хатлар олинмоқда. Қуйида улардан айримларини эътиборингизга ҳавола қиламиз:

ИНСОНИЙ БУРЧ

Мен 1941—1946 йиллар Ватан мудофаасида эдим. Фронтда ўқ тегиб, контузия бўлдим. Совет шифокорлари инсоний бурчини аямай даволадилар. Урушдан кейин тинч ишга ўтдим. Ёшларга тарбия бериб келаман. «Врач нега ерга қаради?» деган мақоладан маълумки, Н. Эгамбердиева, М. С. Мадраҳимова, Д. Сотволдиев ўртоқлар совет медицина ходимларининг номига, шаънига иснод келтирганлар.

Жўра БЕГМАТОВ,
Уруш ва меҳнат ветерани, Бўстонлиқ район Қорамозор қишлоғи.

●

БИЗНИНГ ФИКРИМИЗ

Биз коллективимиз билан биргаликда мақолани муҳокама қилдик. Гиппократ қасамёдини бузадиган шифокорлар борлигидан афсусланамиз.

Бағри тошлик бу! Инсон соғлиғини ўйлаш ўрнига, унга бепарво қараган врачлар наҳот бир виговор билан қутулиб қолишса?!

А. МАЖДАБАЕВ, Ш. ДЖЕМИЛОВА, Х. ДЕҲҚОНОВА З. ТОИРОВ,
Бекобод шаҳар умумий овқатланиш трестининг 55-ошхона ишчилари.

●

ИНСОН ҚАДРИ БАЛАНД

Умрини бошқаларнинг бахти тўғрисида ғамхўрлик билан ўтказган кишилар энг ажойиб ва айни вақтда бахтиёр кишилардир, деган эди В. А. Сухомлинский. Ҳар бир киши қайси касбда ишламасин, инсон бошига мушкул иш тушганда ёрдам қўлини чўзмоғи керак. Гиппократ сўзлари врачларга доимо қонун. Аммо баъзи шифокорлар Гиппократ сўзига аксинча қарайдилар. Беморларга қўпол муомала қиладилар. Дард устига дард қўшадилар. Тез ёрдам машинаси эса тошбақа юриш қилади.

А. ТОЛИПОВ,
Тошкент.

●

«ҲОТАМТОЙЛИК»

«Тез ёрдам» касалхонасидаги содир бўлган аянчли аҳвол ҳар қандай дили пок кишини ўйга толдиради. Касалхонанинг бўлим мудири ўзининг ножўя қилмиши билан одамлар нафратига дучор бўлди, десак муболаға бўлмас.

Унга фақатгина виговор эълон қилиниши «ҳотамтойлик» эмасмикин?

Ю. ТОЛИПОВ,
Тошкент тўқимачилик комбинатининг ишчиси.

●

ДОҒ ТУШМАСИН

1982 йил апрель. Мен ўткир инфаркт билан оғридим. ТошМИнинг кардиология бўлими реанимация хонасига оғир аҳволда олиб келишди. Хонада 9 бемор эдик. Врачлар, медицина ҳамширалари сидқидилдан даволашга киришиб, зарур бўлган пайтларда хизмат соатлари тамом бўлган дамларда ҳам уйларига кетмасдан беморлар тепасида турдилар.

Ўз касбига лоқайдлик билан қарайдиган Н. Эгамбердиева, М. С. Мадраҳимова, Д. Сотволдиев каби шифокорларга инсон соғлиги учун жавобгарликларини эслатиб ўтгим келди. Ҳозирги фаровон ҳаётимизда ҳар бир киши ўз инсоний бурчини, хизмат вазифасини тўла бажарса, партиямиз XXVII съезди қарорларига тўла амал қилган бўлади. Шифокор деган юксак номга доғ тушмасин.

Ҳ. МАВЛОНОВ.
Меҳнат ветерани.

ВРАЧЛИК — ФИДОЙИЛИК

Агар бемор Адҳам Мирдадаев йўлда ҳалок бўлганда бунинг учун ким жавоб берарди? Врачлар шуни ўйлашмадимикин? Қайси юрак, қайси виждон билан касал одамни соғсан деб уйига жавоб бериб юборишган?

М. ФОЗИЛОВА.

●

НАҲОТКИ...

Наҳотки, ҳозирги пайтда қайта қуриш ва жадаллаштириш программасидаги гаплар жойлардаги даволаш муассасаларига етиб бормадиқ?! Ҳаммамизга маълумки, ҳозирги замон медицинаси жуда кўп нарсага қодир. Замонавий техника билан қуролланган. Етарли дори-дармон билан таъминланган.

Фикримча, бундай врачларга ўхшаш лоқайд кимсаларни умуман бу системадан четлатиш керак эди.

Бундай воқеалар нафақат Наманган областида республикамизнинг ҳамма область, шаҳар ҳамда районларида учраб туради. Бу борада Ўзбекистон ССР Соғлиқни сақлаш министрлигидаги мутасадди ўртоқлар жойларда вақт-вақти билан реал текширишлар ўтказиб туришлари мақсадга мувофиқ бўларди.

А. ҚУЙСУНОВ,
Самарқанд область Ўргут шаҳри.

●

НУҚСОН БЎЛМАСЛИГИ КЕРАК

Медицинада нуқсон бўлмаслиги керак. Чунки бу ерда нуқсон — ўлим билан баробар. Медицина ходимлари саломатлик учун жавобгар шахслардир. Аксинча бўлиб чиққан экан, улар жамиятимизга зарар етказган кишилардир.

М. ТОЛИБЖОНОВА,
Наманган шаҳар 26-мактаб бошланғич партия ташкилотининг секретари.

●

ОҚ ХАЛАТ — ОҚ КЎНГИЛ ДЕГАНИ

Милтиқдан отилган ўқ инсоннинг ҳар жойига тегади. Ёмон тилдан чиққан ўқ тўппа-тўғри инсоннинг юрагига бориб қадалади.

Беморга қаттиқ гапиришнинг ўзи бир жиноят. Уни ҳайдаб қўйиш эса... Бизнинг Самарқанд область Советобод район бирлашган касалхонасида ҳам шундай аянчли вазиятлар содир бўлмоқда. Меҳнаткашлар ранжимоқда. Ҳайфсан, виговорлар билан врачларнинг қўйни тўлиб кетди. Энди уларга қаттиқроқ чора кўриш пайти келди. Кўп кишилик газетхонлар дилидаги гапни айтай. Бемор соғлигига лоқайд қараган, уни атайлаб ёмон аҳволга солиб қўйган врач одил суд олдида жавоб берсин.

Б. ЭРГАШЕВ,
Самарқанд область, Нуробод шаҳри.

БУ ҚАНАҚАСИ?

Мен ҳар йили меҳнат отпускамни Қашқадарё областининг Китоб шаҳрида ўтказаман. 1986 йилнинг ёзида қизим иситмалаб қолди. «Тез ёрдам»га телефон қилдим. «Бензин йўқ, беморни шу ерга олиб келинг», деган жавоб бўлди. Ҳароратдаги бола-ю, бензинсиз қантарилиб ётган «Тез ёрдам» машинасини тасаввур этиб кўринг. Шу ҳам беморга ғамхўрликми?

М. ҚУРБОНОВА,
Тожикистон ССР.

●

ШИФОХОНА МУҚҚАДАС ДАРГОҲ

Шифохона шунинг учун ҳам муқаддаски, бу даргоҳда инсоннинг юмуқ кўзлари очилади. Кесилган оёқлари бут бўлиб чиқади. Хаста юраклар қайтадан равон ура бошлайди. Уруш осколкалари олиниб, музейларга топширилади. Ўлим тўшагидаги бемор ҳаёт билан қайта юз кўришади. Шол оёқлар босишни ўрганади. Муқаддас жойда — қалби пок, меҳри мўл, инсонпарвар врачлар ишласин. Меҳрсизларга бу даргоҳда ўрин йўқ.

А. САТТОРОВ,
Ўш области, Қирғизистон ССР.

●

КИБРУ ҲАВОЛАР ТУГАТИЛСИН

Врачлар ўртасидаги кибру-ҳаволарга қаттиқроқ жазо йўқми? Кибру ҳаво бор жойда — инсонга меҳр бўлмайди. Врач ҳам шифокорга эмас, қаллобга айланади.

П. ҚЎҚОНОВ,
Андижон области.

●

ДАРДНИ ЯШИРСАНГ...

Бир вақтлар беморни касалхонага ётқизмоқчи бўлсангиз, «совға»лар лозим эди. Қайта қуриш даври бошланди. Юқоридаги иллатлар жарга қулади. Балки... баъзи бир жойларда ҳали ҳам сақланиб қолгандир. Бунинг учун одил ҳакам — врачнинг ўз виждонидир.

ҚҚАССР Амударё району, М. Горький номли совхоз ишчилари номидан
У. МАДРАҲИМОВ.

●

ЁМОН ХАТО

Ҳар бир соҳадаги касб эгаси хато қилиши мумкин. Уни тузатса бўлади. Лекин врачнинг хатосини аслo тузатиб бўлмайди. Мен хатога йўл қўйган врачларнинг қилмиши Наманган область партия комитетида муҳокама қилинишини талаб қиламан.

Х. ЗИКРИЛЛАЕВ,
«Кашкадарьяводстрой» инженери.

●

ИШЛАБ ЧИҚИЛСА

Кишининг лавозимига қараб даволайдиган врачлар ҳам йўқ эмас. Куз кунлари эди. 1939 йилда туғилган Қаҳҳоров Жалолиддин исмли колхозчи йигит учун «Тез ёрдам» машинаси чақирилди. Аввало тез ёрдам қурғур тезда келавермади. Қолаверса Уйчи район касалхонасида жой йўқ деб, беморни қайтариб юбордилар. Сўнг беморни область касалхонасига олиб боришга тўғри келди. Касал баттар ҳолдан тойди. Шундай бўлиши яхшими?

«Врач нега ерга қаради?» мақоласи республикамиздаги барча медицина институтлари ва медицина муассаларида ишлаб чиқилиши керак. Токи, ундан ўзига тегишли хулосани чиқармаган бирорта шифокор ва бўлажак медицина ходими қолмасин.

Боқижон ЮСУПОВ,
Наманган область, Уйчи район Охунбобоев номли колхоз.

●

ОЛИЙ БУРЧ

Врач касални даволаши керак. Бу — унинг олий бурчи. Қолаверса, ҳукумат шунинг учун уни талай пуллар сарф қилиб ўқитган. Беморга лоқайдлик — виждонсизликдир.

И. ИМОМАЛИЕВ,
уруш ва меҳнат ветерани. Поп шаҳри.

●

ИНСОНИЙЛИКМИ БУ?

Ўтган йили юрак хасталиги билан район шифохонасига тушиб қолдим. Бош врач Эркин Назаров ва унинг ёрдамчиси Толибжон Элчиевларнинг беморларга меҳрибонлигини ҳануз эслайман. Мен яна бир нарсани ҳам эслайман. Узоқ йил ўқитган талабаларимдан бири врач бўлиб етишган эди. Уни иттифоқо ўзим ётган касалхонада кўрдим. У менга салом ҳам бермади...

Ж. БОЛТАБОЕВ,
Фарғона область, Бағдод район.

●

ЮРТ ОМОНЛИГИ

Аҳолига медицина хизматини янада яхшилаш борасидаги ғамхўрликлар ҳаммамизни қувонтиради. Эл соғлиги бу — юрт омонлигидир. Кимки, шу оддийгина мантиқни тушунмас экан ёки атайлаб, унга лоқайд кўз билан қарар экан, ундайларга шафқат бўлмасин.

Хива қишлоқ хўжалиги техникуми студентлари номидан:
М. МАГЛИЕВ, Ж. ТУРАЕВ, А. РЎЗМЕТОВ, Н. САЛОЕВ.

●

ТАЪЗИМ

Шу йил 4 март куни ўғлим Ҳаёт билан Фарғонадаги область болалар касалхонасига тушиб қолдик. Хирургия бўлимининг бошлиғи Исмоилжон Жалилов ўғлимни зудлик билан операция хонасига олиб кириб кетди. Врачлар тунни тун демай, кундузни кундуз демай унинг ҳаёти учун жафо чекишди. Қалби пок, қўли гул врачлар олдида доимо таъзим қиламан. «Врач нега ерга қаради?» мақоласида «таъриф» этилган врачлардан эса беҳад нафратланаман. Она нафрати дунёда энг кучли нафратдир.

Ф. ДОВУТБОЕВА,
Фарғона шаҳри.

●

ОНАЛАРГА АЛОҲИДА ЭЪТИБОР

Узатилган ўртанча қизим оналик бахтини орзу қилганда буйрагида касаллик пайдо бўлди. 3-туғруқхонада даволанди, бўлмади. 16-шаҳар касалхонасида даволаниши керак эди. Касалхонага калит топа олмадик. Шаҳар соғлиқни сақлаш бўлимидан «бу масала оғир» деган жавобни олдик. Наҳотки, бўлажак ёш оналарни бу касалхонада даволаш учун навбатга қўйиш мумкин бўлмаса!?

Ғ. РАШИДОВ,
геология-минерал огия фанлар кандидати.

«ВРАЧ НЕГА ЕРГА ҚАРАДИ?»

• Мулоҳаза • муҳокама • муносабат

• Ҳажв бурчаги

Сами АБДУҚАҲҲОР

Ота-оналар мажлиси

МИНИ — ФЕЛЬЕТОН

«Тарбия муҳим!» деб бир дам олмай тин,
Қизғин баҳслашарди Эр билан Хотин.

Гапдан тўн бичарди Она муттасил,
Ўз сўзини маъқуллар эри Мирасил...

Шу чоқ мактабидан Ўғилча қайтиб,
Деди: — Эрта мажлис, қўяйин айтиб!..

— Менда ҳам мажлис бор, боради онанг!
— Ўтган гал борганман! — дер она аранг.

— Бўлмаса мактабга бувинг боради.
Бориб ҳамма гапни билиб олади!

— Фойдаси йўқ, бувим борсалар агар,
Ахир бувимларнинг қулоқлари кар!!

Қайтишга-чи?!

ҲАЗИЛ

Бир кун денг арзимаган гап,
Зўр жанжалга айланди чуваб...

Бўлди роса эр-хотин тажанг,
Авжга минди даҳанаки жанг...

Битта гапдан қолмади эркак,
Хотин ҳам бўш келмади
бешак...

Бир-бирини роса булғашди,
Косов санчиб, кулга булашди...

Хотин деди чимирганча қош:
— Жонга тегди, тугади
бардош!

Ҳой пул беринг! Бетдан
нетаман!
Ойимникига ҳозир кетаман!!!

Эр индамай узатди уч сўм.
— Қайтишга-чи!! Етмайди...
қайтсам!..

Тўрғай билан қурбақа

МАСАЛ

«... Бироқ республикамизда нотинч оилалар сони кўпайиб бормоқда. Ўтган йили 27 мингтадан ортиқ қуйди-чиқди рўйхатга олинди».

(Республика хотин-қизларининг V съезди материалларидан).

Кунларнинг бирида сайроқи Тўрғай,
Кўл бўйига қўнди: — Пича дам олай...
Шу чоқ кўзи тушди оддий бир Бақа,
Тинмай сайрар эди: — Вақ-вақа-вақа...
Тўрғай ҳам келсин деб унинг ҳаваси,
Сайраб кетди, янграб қўнғироқ саси...
— Э, сен ҳам мен каби сайрар экансан,
Кўлу, дала-даштда яйрар экансан!
Иккимиз сайроқи — турмуш қурайлик,
Дунёнинг гаштини бирга сурайлик!
Бу ширин гапларга лақ тушиб Тўрғай,
— Майли! — деди, — Балки,
умр соз ўтгай!..
Сайр қилайлик икков кўм-кўк осмонда,
Учиш завқин, ерни кўрасан шунда!
— Ҳа, бу бизга таниш-бурун замонлар,
Осмонга учган бизнинг бобо-калонлар!
Эсингдами, Ғозлар билан баробар,
Осмонни забт этган Қурбақалар бор!
— Қани учдик, — деди Тўрғай — ҳавога!
Лек, насиб этмади бу бедавога!
Баланд сакролмади оддий қамишдан,
Ҳар гал сакраб Бақа ерга қапишди...
— Кўряпсанми Тўрғай! Мана катта кўл,
Шу ерда яшайлик, ҳамма нарса мўл!
Кўкда нима! Ерда мевазор, ўтлоқ,
Турмуш ерда ширин, соз бўлар мутлоқ!
Қани кел, сувга туш — бирга сузайлик,
Тотли ҳаёт гаштини бирга сурайлик!
Узоқ гап уқтирди Қурбақа Ғилай,
«Хўп!» деб сувга тушди соддадил Тўрғай...
Зилол сувда икков суза бошлади,
Сал сузмай Тўрғайнинг кўзи ёшланди:
Бир пасда ивиди қуйруғу-қанот,
Чўкиб кетишига сал қолди, ҳайҳот!
Жон ҳолатда ўзни урди соҳилга,
Аччиқ таъна айтди Бақа жоҳилга:
— Сен-ку учолмасанг, мен сузолмасам,
Сен дарахт, мен кўлда ин қуролмасам,
Қандай ҳаёт бўлди: ажралиш керак
Тўғри келмас бизда характер, демак!..
Бундай ҳолни тез-тез кўрмак не ажаб!
Улар судга бориб кетдилар ажраб!..

* * *

Қиссадан ҳисса-чи! Шундан қиёс қил,
Уйланмасдан олдин севганингни бил!
Енгил-елпи қадам — умр жазоси,
Тушажак бошингга жабру-жафоси!..

• Ташвишли сигнал

ЖАДАЛЛАШТИРИШ ТУШОВЛАРИ

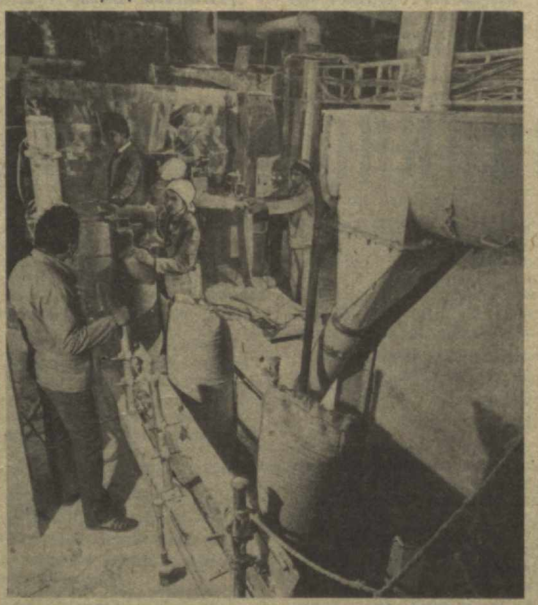

Учқўрғондаги дон маҳсулотлари комбинатининг бир ярим йил барвақт ишга тушиши кўпчиликни қувонтирди. Тармоқнинг йирик корхоналаридан бири бўлган комбинат аҳолининг дон маҳсулотларига бўлган талабини тўлароқ қондириши кутилганди. Ахир, ҳар кеча-кундузда 500 тоннагача дон тегирмондан ўтиб тургач, ўзгача бўлиши мумкин эмасди. Афсуски, комбинат қувончдан кўра ташвиш орттирди.

Корхона тўла қувват билан ишламаяпти. Бунинг сабаблари кўп. Аввало, темир йўл вагонлари муаммоси билан боғлиқ масала ҳал этилмаган.

Айни пайтнинг ўзида тайёр маҳсулотлар сақлашга мўлжалланган омборнинг ўзи йўқ. «Средазэлеваторстрой» трестининг Фарғонадаги махсус механизациялашган кўчма колоннаси коллективи ўтган йилнинг сентябрь ойидаёқ омбор қурилишини тугатиши керак эди. Ўшандагина вагонлар тақчил паллада ҳам иш маромини бузмай қўшимча маҳсулот тайёрлаш ва 3 минг тоннадан кўпроқ тайёр маҳсулотларни омборларда сақлаш мумкин бўларди. Лекин қурувчилар объект учун ажратилган капитал маблағнинг чорак қисмини ҳам ўзлаштира олмадилар.

1987 йилда қолоқлик ўрни қопланади, ишлар жадаллашиб кетади, деб кутилганди. Бироқ ишнинг жадаллашиши у ёқда турсин, олти ойдан бери объектга қурувчилар келмай қўйгани кишини таажжублантиради.

Комбинатда лойиҳа ҳужжатларидан чекиниш ҳолларининг учраётганлиги ҳам камчиликларга сабаб бўляпти.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бюросининг мажлисида Ўзбекистон ССР Дон маҳсулотлари министрлиги озиқ-овқат маҳсулотлари ишлаб чиқаришни кўпайтириш ҳамда аҳолини шу маҳсулотлар билан таъминлашни ташкил этишда жиддий камчиликларга йўл қўйганлиги таъкидланди. Бу воқеа Учқўрғон дон маҳсулотлари комбинати раҳбарларини ҳам, Фарғона махсус механизациялашган кўчма колоннаси мутасаддиларини ҳам сергак тортиришига ва ишга бошқача ёндашишга ундашига умид қиламиз.

Суратларда: 1. Қурувчиларга «интизор» бўлиб ётган тайёр маҳсулотлар омбори. 2. Маҳсулотлар механизмлар билан эмас, қўл кучи билан қопларга жойланмоқда.

А. КОВТУН фотолари (ЎзТАГ).

Редактор Л. ҚАЮМОВ.

РЕКЛАМА ва ЭЪЛОНЛАР

ЖИЗЗАХ ДАВЛАТ ПЕДАГОГИКА ИНСТИТУТИ
кафедралар бўйича вакант вазифаларга

КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

мудирлар: илмий коммунизм (фан кандидати, доцент), чет тиллар (фан кандидати);

доцент: жисмоний тарбиянинг назарий асослари (фан кандидати).

катта ўқитувчилар: ўзбек адабиёти, табиатшунослик асослари, КПСС тарихи ва сиёсий иқтисод (КПСС тарихи), жисмоний тарбия ва спорт, бошланғич таълим методикаси (тасвирий санъат), рус тили ўқитиш методикаси, рус тилшунослиги ва умумий тилшунослик (2);

ўқитувчилар: табиатшунослик асослари, олий математика, рус тили ва адабиёти ўқитиш методикаси, умумий физика, чет тиллар (француз тили).

Конкурс муддати — 22 июнгача.

Ҳужжатлар қуйидаги адресга юборилсин: 708004, Жиззах шаҳри, Х. Носиров кўчаси, 4-уй.

●

Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг
ШАРҚШУНОСЛИК ИНСТИТУТИ
1987 йил учун кундузги аспирантурага қуйидаги мутахассисликлар бўйича

ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

умумий тарих, историография ва манбашунослик.

Ҳужжатлар (шахсий дело ва реферат) — **1 сентябргача қабул қилинади..**

Адрес: Тошкент шаҳри, М. Горький проспекти, 81-уй. Телефон — 62-42-56.

●

Ўзбекистон ССР Маданият министрлигининг
САНЪАТШУНОСЛИК ИНСТИТУТИ
1987 йил учун қуйидаги мутахассисликлар бўйича

АСПИРАНТУРАГА ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

ишлаб чиқаришдан ажралган ҳолда — театр санъати, тасвирий санъат, архитектура назарияси ва тарихи;

ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда — театр санъати, музикали кино санъати ва телевидение, манзаралиамалий санъат.

Ҳужжатлар — 1 октябргача қабул қилинади.

Адрес: 700029, Тошкент шаҳри, Намойишлар хиёбони, 2-уй. Телефон 39-46-77.

●

«ЎЗБЕККОНЦЕРТ»
В. И. ЛЕНИН НОМИДАГИ СССР ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА
8, 9, 10 июнь соат 19.30 да
ТАНИҚЛИ ТУРК ҚЎШИҚЧИСИ МЮЗЕРРЕФ АКАЙнинг

КОНЦЕРТИ

Чолғу асбоблари ансамбли жўр бўлади.

Билетлар СССР халқлари дўстлиги саройи кассаларида соат 14.00 дан сотилмоқда.

Ўзбекистон ССР Ҳунар-техника таълими давлат комитетининг Республика ўқув-методик кабинети коллективи шу кабинетнинг катта методисти Н. Н. Назировга онаси

Жаҳон ШОМУРОДОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон ССР Нашриёт, полиграфия ва китоб савдоси ишлари давлат комитети ва «Меҳнат» нашриёти коллективлари нашриёт директори Э. Бойсиновга акаси

Беркин БОЙСИНОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

«Иван Димов» — Тошкент меҳмони

Ҳамза номли академик драма театри саҳнасида болгарча сўзлар янгради. Хасководан келган «Иван Димов» ёшлар театри коллективининг гастроллари шу ерда бошланди. Йордан Рабучковнинг «Қий-чув» комедияси биринчи бўлиб кўрсатилди. Тошкентлик томошабинлар болгар артистларининг ижодига зўр қизиқиш билан қарамоқдалар.

Тошкент ва Хасково ўртасидаги анъанавий дўстона алоқалар ҳамиша мароқли учрашувлар билан, фаолиятнинг турли соҳаларидаги самарали ҳамкорлик билан мустаҳкамланиб келмоқда. Ўн беш йил муқаддам «Иван Димов» театрида СССР халқ артисти Олим Хўжаев ўзбек совет драматургиясининг асосчиси Ҳамзанинг «Бой ила хизматчи» драмасини саҳналаштирган эди. Орадан бир неча йил ўтгач, Тошкент томошабинлари «Сўнгги сўзни сиз айтасиз...» спектаклини болгар режиссёри Дмитрий Стоянов талқинида кўрдилар. Энди ҳамкорликнинг янги саҳифаси очилмоқда: профессионал театр коллективлари бир-бирлари ҳузурига бевосита гастролга кела бошладилар. «Илҳом» театр-студияси бунинг ташаббускори бўлди.

— Бу ҳамдўстлик бизнинг ижодий алоқаларимизни анча бойитади, қардош республикалар маданияти тўғрисидаги тасаввурлар чегарасини кенгайтиради, — деди Хасково театрининг бадиий раҳбари Иван Добчев.

Хасководик артистлар олти оқшомда учта спектакль кўрсатишади. Булар орасида Боян Папазовнинг «Главанаци» комедияси ва Вячеслав Петровнинг «Ойдин хона» музикали-шеърий томошаси бор.

(ЎзТАГ мухбири).

• Тингланг, томоша қилинг

5 июнь, жума

Телевидение

МТ.I. 8.00 — Зарядка. Музика. Мультфильм. 8.30 — Время 9.15 — «Фламинго бахт келтиради». Бадиий фильм. 10.25 Дунё ва ёшлар. 11.00 — Рассомлар ҳақида ҳикоялар. 11.35 ва 16.30 — Янгиликлар. 16.40— Илмий-оммабоп фильм. 16.50 — «Оқ тиш» Бадиий фильм. 18.20 — Агросаноат бугун ва эртага. 18.50 — Дунё воқеалари. 19.05 — «Сентябрдаги отпуска». Бадиий фильм. 1 ва 2-сериялар. 21.30 — Время. 22.05 — «Виктория» вокал ансабли куйлайди. 22.15 — Резонанс. 23.45 — Симфоник ҳамда эстрада куйлари оркестри ижро этади. 24.00 — Дунё воқеалари. 00.15 — «Қуёш остидаги жой». Бадиий фильм. 00.35 — «Бўрон» повестига ёзилган музикали манзаралар.

МТ-II. 9.00 — Гимнастика. 9.20 — Илмий-оммабоп фильм. 9.45 — Онамларнинг мактаби. 10.15 — Рақслар гулдастаси. 10.45 — Телефон билан содир бўлган уч воқеа. Бадиий фильм. 21.10 — Ҳужжатли фильм. 11.40 — Инглиз тили. 12.10. «Евдокия». Бадиий фильм. 13.50 — Шахмат мактаби. 14.20—Фильм-концерт. 14.50 ва 18.30 — Янгиликлар. 18.45 — Спидвей. Жаҳон чемпионати. 19.15 — Ҳамдўстлик. 19.45 — Реклама. 19.50 — Баскетбол. Европа чемпионати. 20.30 — Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.45 — Ҳамма учун ва ҳар бир киши учун. 21.15. — Ҳужжатли фильм. 21.30 — Время. 22.05 — «Дружба» велопойгаси. 22.35 — Бокс. Европа чемпионати.

ЎзТВ.I. 7.05 — Ритмик гимнастика. 7.30 — Салом кичкинтойлар! 7.40 — Ҳужжатли фильм. 8.00 — Ахборот. 8.20 — Янгра, созим. 8.30 — Болалар учун фильм. 17.30 — Янгиликлар. 17.40 — Абитуриент-87. 18.15 — Мультфильм. 18.25 — Ёшлик. 18.50 — Совет Ўзбекистони композиторлари. 19.30 — Ахборот. 19.45 — Бугун — Жаҳон атроф-муҳитни муҳофаза қилиш куни. 20.30— Ахборот. 20.50 — Шерқўзиевлар ва Тўйчиевлар оилавий ансамблларининг концерти. 21.30 — Время. 22.05 — Қишлоқ ҳаёти. 22.35.— О. Ёқубов. «Диёнат». Видеофильм. 4-серия.

ЎзТВ.II. 19.25 — Ҳужжатли фильм. 19.40 — Ритмик гимнастика. 20.00 — Ёшлик. 20.30 — Телефильм. 21.00 — Саломатлик хизматида. 21.30 — Время. **ДУШАНБА.** 22.05 — «Ҳаммасига эга бўлади». Бадиий фильм. 2-серия.

Радио

БИРИНЧИ ПРОГРАММА. 8.30 — Хизмат кўрсатган «Ялла» вокал-чолғу ансамбли ижро этади. 9.30 — Совет Ўзбекистони: одамлар, ишлар ва режалар. 10.15 — Биргаликда куйлаймиз. 11.15 — Юность 12.10 — Ишчинома. 13.00 — Чорвадор. 13.30 — Концерт. 14.00 — Қишлоқ хўжалик ходимлари учун эшиттириш. 15.40 — Болалар учун ҳикоялар. 16.00 — Дўстларимиз овози. 18.15 — Фан уфқлари. 18.30 — Қўшиқлар. 19.20 — Огонёк. 19.40 — Яқин Шарқ муаммосига икки хил ёндашиш. 21.15 — Қишлоқ меҳнаткашларининг талабларига биноан концерт. 22.30 — Бугун радиотеатрда. 23.25 — Дам олиш концерти.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ («Советский Узбекистан») Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР. Издается на узбекском языке

Редакция адреси: 700083, ГСП, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

Хатлар ва оммавий ишлар бўлими телефонлари — 33-21-43, 32-53-16, 32-53-20, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06.